

ZAPUŠČINA
IVANA POTRČA
V PTUJSKI
KNJIŽNICI

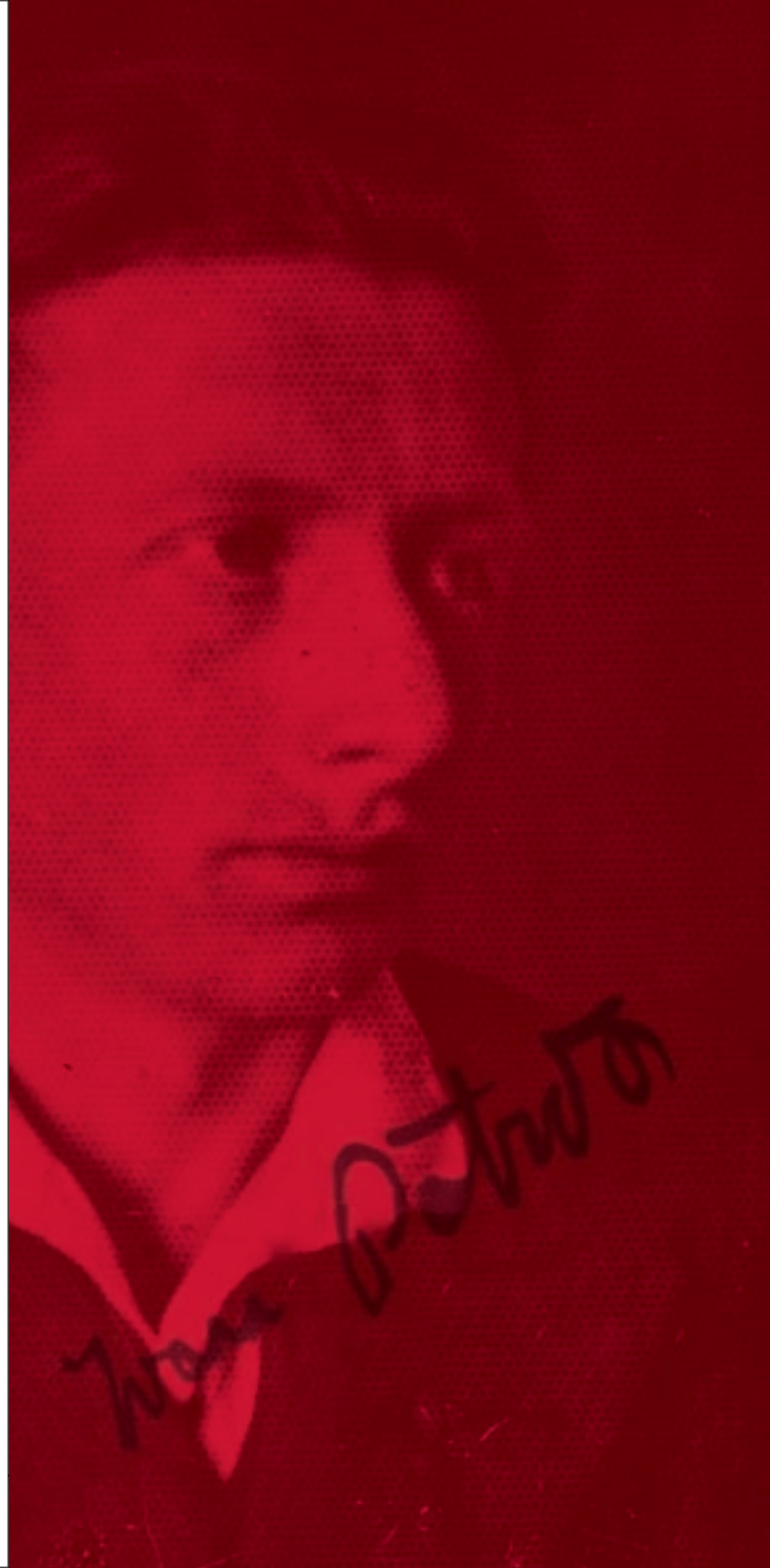
CIP zapis o publikaciji

821.163.6.09:929 Potrč I.(083.824)

KMETEC-Friedl, Božena

*Zapuščina Ivana Potrča v ptujski knjižnici /
[besedilo Božena Kmetec-Friedl]. - Ptuj :
Knjižnica Ivana Potrča, 2007*

COBISS.SI-ID 59148033

Božena Kmetec - Friedl

ZAPUŠČINA
IVANA POTRČA
V PTUJSKI
KNJIŽNICI

Knjižnica Ivana Potrča Ptuj
oktober 2007

Knjižnica Ivana Potrča
Pluj

ZAPUŠČINA
IVANA POTRČA
V PTUJSKI KNJIŽNICI

Besedilo: Božena Kmetec-Friedl

Založila: Knjižnica Ivana Potrča Ptuj

Zanjo: mag. Matjaž Neudauer

Obdelava zbirke: Milena Doberšek, Mira Jerenec,
Božena Kmetec-Friedl in Helena Kovačič-Pižmoht

Fotografije: Zasebna last sestre in brata Ivana Potrča,
Bogomile Kuhar in Franceta Potrča

Prevod povzetka v nemščino: Robert Filipič

Prevod povzetka v angleščino: ONTARIO d. o. o.

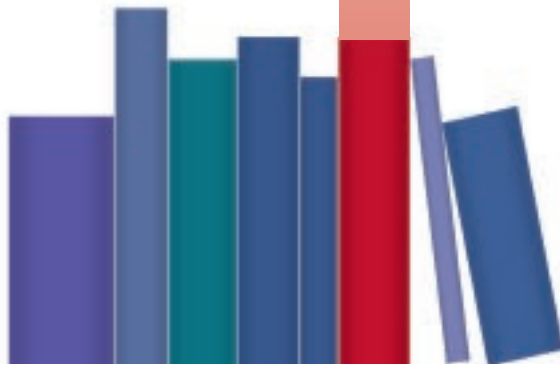
Lektoriranje: Helena Kovačič-Pižmoht

Oblikovanje: s.kolibri

Tisk: Grafis, Požeg
Naklada: 500 izvodov

Ptuj, oktober 2007

Izdajo publikacije so podprli:
Čis-team, Zavarovalnica Maribor, Nova KBM

VSEBINA

- 7 PREDGOVOR
- 11 ZAPUŠČINA IVANA POTRČA V PTUJSKI KNJIŽNICI
- 12 VSEBINSKI DEL POTRČEVE ZBIRKE
- 14 POSVETILA V KNJIGAH
- 18 POTRČEVA DELA V ZBIRKI
- 19 NAJSTAREJŠE – ANTIKVARNE KNJIGE
- 25 FAKSIMILIRANE IZDAJE
- 28 ZBRANA DELA
- 30 ZBIRKE
- 31 ENCIKLOPEDIJE
- 32 PERIODIČNI TISK
- 36 IVAN POTRČ
- 57 IZBOR LITERATURE
- 58 ZAPUŠČINA IVANA POTRČA
V PTUJSKI KNJIŽNICI – POVZETEK
- 60 THE LEGACY OF IVAN POTRČ IN
THE IVAN POTRČ PUBLIC LIBRARY IN PTUJ –SUMMARY
- 62 DER NACHLASS VON IVAN POTRČ IN
DER PETTAUER BIBLIOTHEK – ZUSAMMENFASSUNG

PREDGOVOR

IVAN POTRČ

V letu 1993 se je Ljudska knjižnica Ptuj poimenovala po pisatelju Ivanu Potrču. S predstavitvijo njegove osebne knjižne zapuščine knjižnici, ki smo jo prejeli leta 1998, bomo počastili Potrčev spomin z urejeno darovano knjižno zbirko in spominsko sobo.

Kot piše sin Matjaž v spominih na očeta, je oče pogosto kupoval knjige in je imel zajetno knjižnico. Poleg slovenskih knjig so bile mnoge nemške. Rad je imel knjige posvečene umetnosti. Na posebnem mestu pa so stale knjige slovenskih pisateljev ter na eni polici njegove lastne knjige.

Najstarejši sin Vanč je o svojem očetu dejal, da je bil poštenjak, ki ga je bolela krivica, najbolj pa je bil navezan na zemljo in na svoje ljudi. Oče ga je prvič peljal v Kamniške gore, na Grintavec in celo na Triglav sta šla.

Potrčeva hči Marjetica je inovativna akademska kiparka, dobitnica ugledne nagrade Huga Bossa, ki jo podeljuje newyorški Guggenheim.

Ivan Potrč je naš domačin s Štukov pri Ptuju, doma s kmetije z mlinom. Že ob svojem vstopu v literarni svet je pisal o kočarski lakoti, garanju pri mlačvi, kopanju na strminkem svetu, kar priča o globoki socialni

prizadetosti. Pisal je odkrito, iz osebne bližine, odstiral dogajanje, kakor priteka pred oči. Zase je dejal, da ne bo mogel mirno presojati brez razburjenja, ostati hladen in neprizadet, »in da bom jaz vedno kričal z življenjem, ki bo teklo skozi pero.« S tem je zagovarjal pravico do svojega načina življenja in snovanja.

Prvine vaških zgodb, razumljene v duhu katoliške konservativne razsvetljenosti, so zrasle v nove vzorce po zgledu kmečkega romana. Preobrazba v kmečkih novelah, povestih in romanih je opazna v socialnorealistični prozi Prežihovega Voranca, Miška Kranjca, Cirila Kosmača, Antona Ingoliča in Ivana Potrča. Povojni Kranjčevi, Ingoličevi in Potrčevi romani se že odmikajo od klasičnega realistično-naturalističnega vzorca. V petdesetih letih je izšel še zadnji pomembni roman socialnega realizma, Potrčev, Na kmetih. Njegovo motiviko predstavlja iz širših družbenozgodovinskih okvirov na ožjo erotično-moralno raven. Temeljno gibalno je sila nagona, vendar brez zveze z dednostjo. Ta plast naturalističnega romana je prešla v Potrčevo delo kot splošna podoba zaostalega agrarnega podeželja, ki s svojimi prastarimi navadami določa reakcije delujočih junakov. Osrednji motiv kmečkega fanta, izročenege ženski sli, spominja na motive v Tolstojevi drami Moč teme. Potrčeva dramska dela kažejo na evropske zglede, od koder so prihajale pomembne spodbude, ki vzorce Ibsena, Krležje in Gorkega prenašajo v kmečko okolje, iz meščanske drame gradijo posebno vrsto kmečke igre, ki stopa v socialnem realizmu na mesto nekdanje ljudske dramatike. Potrčeva drama Krefli, s katero se je sklenila pisateljeva kmečka dramska trilogija in ki hkrati postavlja enega vrhov slovenske socialnorealistične dramatike, je bila objavljena leta 1952. S Kreflovo kmetijo je iz slovenske žaloigre črtal moralistično, romantično in olupševalno stilizacijo in jo razbremenil ljudskih okraskov. Dramske osebe so odločne in ponosne, kot nemočne pa sanjajo o lepšem življenju. Potrč je novelist, trdno zasidran v kmečkem svetu. Po vojni je prikazoval svoj mali slovenjegoriški kmečki svet pravičneje in prepričljivejše kakor prej. Pisec Kreflove kmetije je odkrival prvinsko ljubezen do dela na zemlji. Mnoge osebe

Potrčevih pripovednih in dramskih del delujejo v strukturi, ritmu in metaforiki vzhodnoštajerske kmečke slovenščine živo in pristno, tako da jih dojemamo z vsemi našimi čutili. Najbolje je nakazal družbeno psiho Haloz, Slovenskih goric in Ptujkega polja.

Na vprašanje o življenju svoje generacije je dejal: »Boriti se v tem našem svetu in času za to, da bi gostači in kočarji in vsa delavska raja bolje živeli, da bi s svojimi golimi, žuljavimi rokami obvladali vso tisto bedo, ki jih je nekoč tlačila in stiskala kot mora, boriti se, pravim, in zmagovati in biti priča, kako se te naše sanje mukoma pa vendar iz dneva v dan bolj jasno in živo uresničujejo – mar ni to sreča?«

»Rad imam življenje, ljudi, naravo. Zaradi te svetle odzivnosti do sveta sem tudi občutljiv za bedo tega našega življenja in ker me prizadeva, jo v svojih tekstih skušam prikazati čim bolj neposredno, živo, elementarno.«

mag. Matjaž Neudauer

Potrč

ZAPUŠČINA IVANA POTRČA V PTUJSKI KNJIŽNICI

Zapuščina Ivana Potrča je posebna zbirka v Domoznanskem oddelku, ki smo jo pridobili kot dar konec prejšnjega stoletja. Gre za del Potrčeve zasebne knjižnice, ki jo je podarila njegova soproga Branka Jurca, predal pa sin Matjaž Potrč. Bibliotekar Vladimir Kajzovar in Danilo Skok sta jo pripeljala v ptujsko knjižnico 1. 10. 1998. Zbirka šteje 2.292 (ni dokončna št.) enot. Knjižnično gradivo Ivana Potrča je po znanstvenih disciplinah prvi uredil višji bibliotekar Jakob Emeršič, v letih 2001-2003 pa jo je ročno vpisala v inventarno knjigo delavka iz programa javnih del Vitoslava Pevec. Opremljena je s posebnim žigom z napisom: Knjižnica Ivana Potrča Ptuj – Ivan Potrč, tako je označeno lastništvo.

Zbirka je bila v letu 2000 skupaj z vsem ostalim domoznanskim gradivom preseljena iz prostorov minoritskega samostana in postavljena v drugem nadstropju naše knjižnice, v prostorih čitalnice. Umeščena je na police, ki so zastekljene in zaklenjene. Zbirko smo obdelovali približno štiri mesece štirje bibliotekarji- katalogizatorji. Obdelana je v sistemu COBISS po bibliografskih pravilih katalogiziranja. Postavljena je po tekoči številki in sicer po velikem (višina hrbta knjige nad 27 cm) in malem formatu (višina hrbta knjige do 27 cm). Ima posebno oznako D-IP Domoznanski oddelk – Potrč. Periodiko smo obdelali in en del dali vezati. Potrčeva zbirka ima omejen dostop – čitalnica. Dostopna je za študente in druge uporabnike za nadaljnje proučevanje, vendar samo ob prisotnosti strokovnega delavca.

Pri obdelavi zbirke v sistemu COBISS smo upoštevali vpisane inventarne številke in datume inventarizacije. Gradivo je na hrbtni strani opremljeno z nalepko z vsemi potrebnimi bibliografskimi podatki, redke in dragocene antikvarne knjige imajo nalepko nalepljeno posebej na kartonu in vstavljeno v knjige. Nekatere so ovite v posebne srajčke in shranjene v posebej za to zbirko narejenih kartonskih nosilnih škatlah.

Poleg knjižničnega gradiva je bil v letu 2005 opravljen popis arhivskih škatel z rokopisi, tiskopisi, časopisnimi izrezki, revijalnimi objavami in članki o Ivanu Potrču. Tudi v tem primeru gre le za del Potrčeve zapuščine, saj je večina rokopisov danes shranjena v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani.

VSEBINSKI DEL POTRČEVE ZBIRKE

Vse vpisano in obdelano gradivo šteje 2.292 enot ali 1.818 naslovov. Zbirka ni popolna, je le delni odraz tega, kar je Potrč zbiral. Obsega domačo literaturo, ki je najštevilčneje zastopana ter pestro izbiro tujejezične literature, v makedonskem, ruskem, nemškem, madžarskem, angleškem, srbohrvaškem, albanskem, poljskem in češkem jeziku. Večino tujejezičnih knjig in knjig tiskanih v cirilici smo morali na novo katalogizirati in zapis prispevati v vzajemno bazo. Zastopane so vse zvrsti leposlovja in vse znanstvene discipline. Mnoge knjige so opremljene s posvetili avtorjev. V mnoge knjige se je Potrč podpisal.

Zasebna knjižnica Ivana Potrča je bila kot celota zelo bogata, saj je že gradivo, ki ga ima ptujska knjižnica, pestro. Zastopane so vse znanstvene discipline od splošnih znanosti, filozofije verstva, družbenih ved, jezikoslovja, medicine do leposlovja, ki je najštevilčnejša. Leposlovne knjige so tiskane v latinici in cirilici, mnoge med njimi so tujejezične. Tujejezične je zbiral, kupoval ali dobil v dar v času svojega službovanja kot urednik ali novinar. Pred drugo svetovno vojno je bil nekaj časa na Češkem in v Avstriji. Kar enajst knjig je čeških, sto enainštirideset pa nemških. V letu 1945 je delal v beograjskem uredništvu slovenskega časnika Domovina in v uredništvu Borbe. V tem obdobju je pridobil knjige, tiskane večinoma v cirilici, iz različnih založb, tudi s sedežem v Moskvi – teh je devetnajst, dve sta beloruski. Iz bivšega jugoslovanskega področja je devet knjig v makedonskem jeziku, tiskanih v cirilici, prav tako so tiskane v cirilici knjige iz založb bivše republike Srbije. Mnoge od teh je dobil v dar in vsebujejo posvetila, bodisi v cirilici ali latinici. Zanimivo je, da so v knjigah priloženi dopisi s prošnjo, da kot urednik odloči o prevodu del, ki bi se tiskala v Sloveniji. Pri večini do realizacije ni prišlo.

h. se. v. o. l. u. i.

Pisateljev podpis v knjigah

POSVETILA V KNJIGAH

V madžarskem jeziku je samo ena knjiga »Az élet tengelye«, gre za prevod dela Os življenja, avtorja Miška Kranjca. Knjigo je izdala Pomurska založba leta 1969. V knjigi je na prvi strani posvetilo: Prijatelju Janezu Potrču Miško Kranjec, 10. okt. 1970, v Murški Soboti.

*Domoznanski oddelek-Potrč,
inv. št. 0921271, sig.: 489*

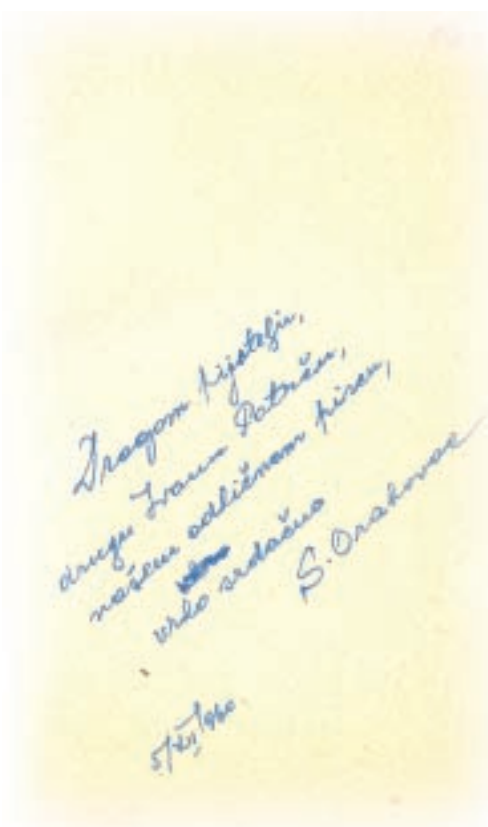
*Miško Kranjec in
Ivan Potrč v času,
ko je bil pisatelj
urednik pri
Mladinski knjigi*

V knjigi Prešernove nemške pesnitve, ki jih je leta 1947 poslovenil in izdal v samozaložbi Alojz Gradnik, je naslednje posvetilo: Tovarišu Ivanu Potrč-u poklanja Alojz Gradnik, 5.XII.1947.

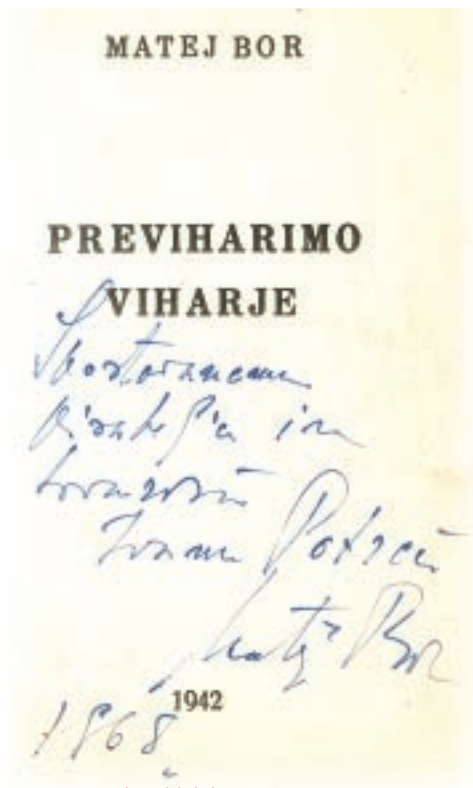
*Domoznanski oddelek-Potrč,
inv. št. 0920945, sig.: 464*

Dragom prijatelju, drugu Ivanu Potrču, našem odličnom piscu, vrlo srdačno S. Orahovac, 5. XII. 1960, je posvetilo zabeleženo v knjigi: Partizani u anegdotama, izbor i redakcija Sait Orahovac, izdana pri založbi Svjetlost v Sarajevu leta 1960.

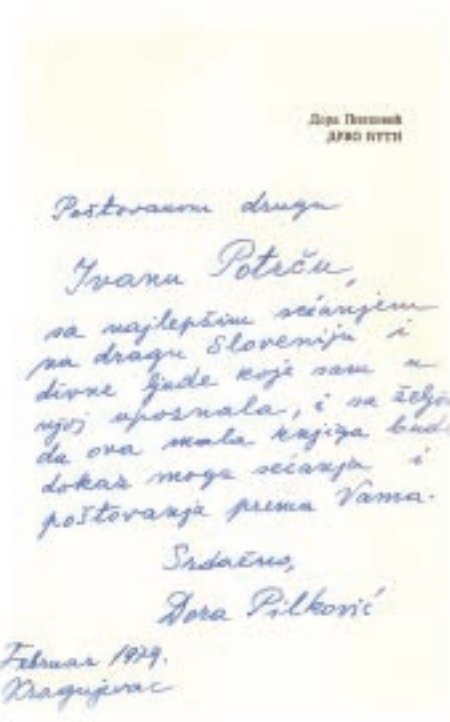
*Domoznanski oddelek-Potrč,
inv. št. 0922107, sig.: 941-171*

Ob petindvajseti obletnici množične vstaje na Primorskem je založba ČZP Soča iz Nove Gorice v sodelovanju s Partizansko knjigo, leta 1968 izdala faksimile zbirke pesmi avtorja Mateja Bora. Pesniško zbirko z naslovom Previharimo viharje je leta 1942 izdalo glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet v strogi ilegali, natisnjena pa je bila v partizanski tiskarni na Brdu pri Ljubljani. V faksimile je pesnik Matej Bor napisal naslednje posvetilo: Spoštovanemu prijatelju in tovarišu Ivanu Potrču Matej Bor, 1968.

Domoznanski oddelek-Potrč,
inv. št. 0920893, sig.: 1165

Pri založbi Svetlost v Kragujevcu, je leta 1978 izšla monografska publikacija Drvo čuti avtorice Dore Pilković. Leto kasneje je pisatelj Ivanu Potrču napisala prijazno posvetilo: Poštovanom drugu Ivanu Potrču, sa najlepšim sećanjem na dragu Sloveniju i divne ljude koje sam u njoj upoznala, i sa željom da ova mala knjiga bude dokaz moga sećanja i poštovanja prema Vama. Srdačno, Dora Pilković, Februar 1979 Kragujevac.

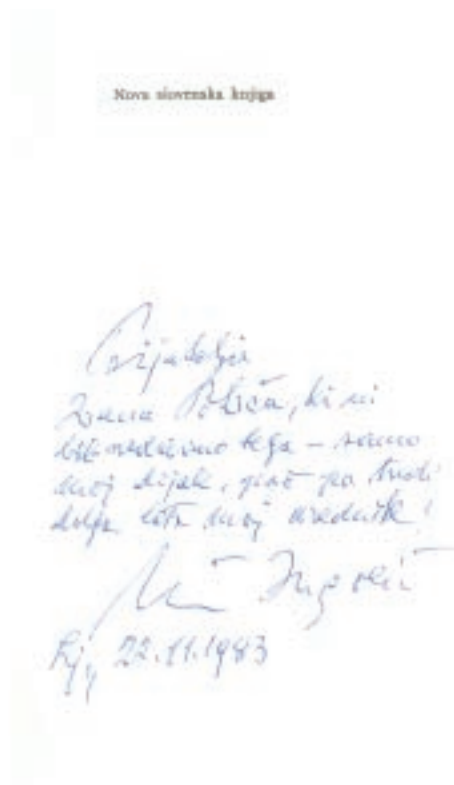
Domoznanski oddelek-Potrč,
inv. št. 0920871, sig.: 1085-3

Mome Ivanu Potrču, u ime partizanstva, literature i naših susreta – srdačno, Radonja Vešović, Novi Beograd, 20. X.1981 je posvetilo napisano v knjigi z naslovom Kolona i vidici, avtorja Radonje Vešovića, ki je izšla leta 1981 pri založbi »Četvrti jul« v Beogradu.

Potrčev gimnazijski profesor Anton Ingolič je napisal: Prijatelju Ivanu Potrču, ki ni bil nedavno tega – samo moj dijak, pač pa tudi dolga leta moj urednik! Anton Ingolič, Ljubljana, 22. 11. 1983. Posvetilo je zapisano v Ingoličevi knjigi Moje pisateljevanje, ki je izšla pri Založbi Mladinska knjiga leta 1980.

Domoznanski oddelek-Potrč,
inv. št. 0921427, sig.: 916

Domoznanski oddelek-Potrč,
inv. št. 0922258, sig.: 964

POTRČEVA DELA V ZBIRKI

V zbirki najdemo samo tri Potrčeva avtorska dela. Deli Onkraj zarje (Državna založba Slovenije, 1966) in Zločin (Prešernova družba Ljubljana, 1955) sta prevedeni v češki jezik in izdani v Pragi leta 1980 pri založbi Odeon z naslovom Poslouchej řeku. Prevedel ju je František Benhart, Potrčev osebni prijatelj.

Separat avtorja Ivana Potrča je izšel leta 1966 z naslovom Pisateljsko delo Jožeta Kerenčiča. Prispevek je bil objavljen v Panonskem zborniku pri Pomurski založbi v Murski Soboti (inv. št. 0922382).

*Domoznanski oddelek-Potrč,
inv. št. 0921300, sig.: 34*

Domoznanski oddelek-Potrč, inv. št. 0922382, sig.: 102

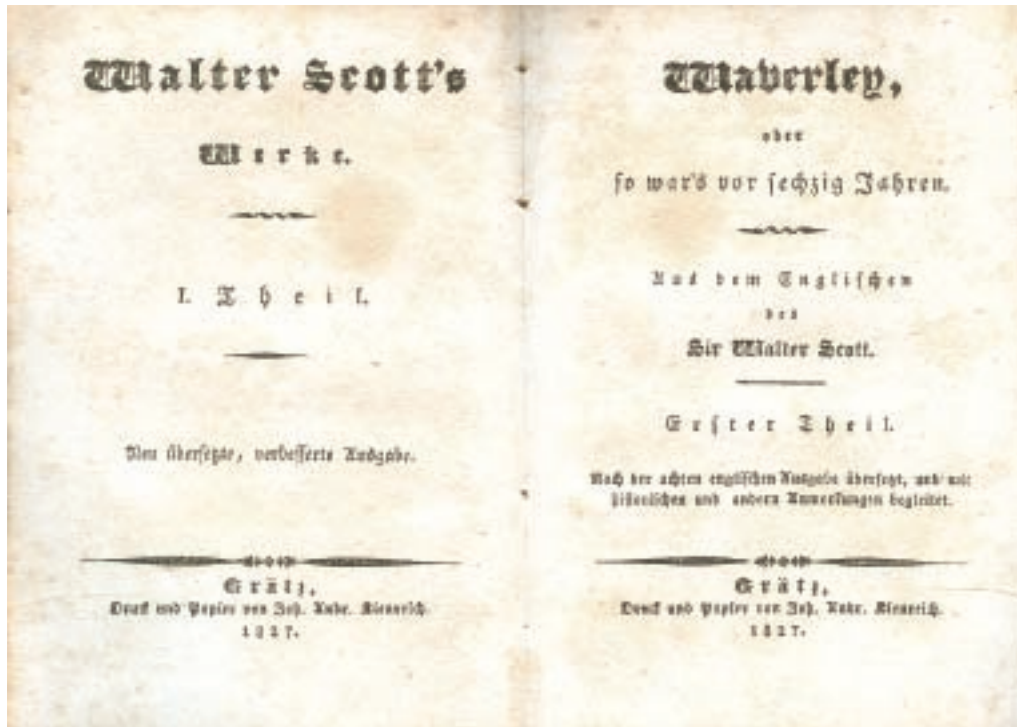
NAJSTAREJŠE – ANTIKVARNE KNJIGE

Sama zbirka je bogata s starejšimi knjigami, vsebuje tudi nekaj antikvarnih izdaj. Najstarejše je zbrano delo Théâtre de Voltaire v dvanajstih zvezkih iz leta 1801, izšlo v Parizu pri založbi Didot. Potrčeva zbrano delo ni popolno, manjkajo trije zvezki (1, 2 in 8).

Domoznanski oddelek-Potrč, inv. št. 0921017-1921025, sig.: 1047

Naslednje dragoceno delo Waverley, oder so war's von sechzig Jahren je iz leta 1827, avtorja Walterja Scotta. Knjiga je izšla v Gradcu v založbi Joh. Andr. Zienreicha.

Domoznanski oddelek-Potrč, inv. št. 0921472, sig.: 1021-1

V zbirki je kar triinpetdeset knjig iz 19. stoletja, med najstarejšimi so: Victor Hugo's sämtliche Werke, zv. 8 iz leta 1835, izšlo v Franckfurtu am Main v založbi Johanna Davida Sauerländerja (inv. št. 0920996); Jead de La Fontaine: La Fontaine Fabeln iz okrog 1840, izšlo v Leipzigu pri založbi Insel (inv. št. 0920861); Lord Byron's sämtliche Werke v desetih zvezkih iz leta 1845, izšlo v Stuttgartu pri založbi Scheible, Rieger & Sattler (inv. št. 0920828-0920832); George Sand: Le secrétaire intime iz 1857, izšlo v Parizu v založbi M. Levy Freres (inv. št. 0921183); delo istega avtorja z naslovom Constance Verrier, leta 1860 v Leipzigu pri založbi Alphonse Dürr (inv. št. 0921184); Wilhelm Hauff's sämtliche Werke v petih zvezkih, izšlo leta 1868 pri

Rieger's Verlagsbuchhandlung v Stuttgartu (inv. št. 0921965-0921969); Jókai Maurus: Auf der Flucht, izšlo okrog leta 1873 v Leipzigu, v založbi P. Reclam jun. (inv. št. 0921651); Julius Verne: Reise um den Mond, zv. 2, izšlo na Dunaju pri založbi Pest leta 1874 (inv. št. 0921598); Lessing's Werke v osmih zvezkih, izšlo leta 1875 v Berlinu pri založbi G. Grote'sche Verlagsbuchhandlung (inv. št. 0922136-0922143); Georg Sand: Malgrétout izšlo v Parizu 1876 pri založbi Calmann Lévy (inv. št. 0921182). Med starejšimi izdajami so tudi pravljice z naslovom H. C. Andersen's sämtliche Märchen iz leta 1880 (inv. št. 0921941). To je že dvajseta dopolnjena izdaja pravljic, ki je izšla pri založniku Ernst Julius Günther Nachf. v Leipzigu.

Potrčevo zbirko bogati tudi nekaj dragocenih slovenskih del in prevodov: Jane Baptiste Boone: Vedno češenje svetiga rešnjiga Telesa in lepšanje revnih cerkvá. Iz francoščine je knjigo prevedel Janez Bonač, izšla je 1863 v Ljubljani pri založbi H. Ničman (inv. št. 0920468).

*Domoznanski oddelek
Potrč, inv. št. 0920468,
sig.: 1020*

V letu 1867 je France Remec napisal gledališko igro v treh dejanjih: Samo, prvi slovenski kralj. Knjiga je izšla v Mariboru, izdal jo je Raičev Božidar (inv. št. 0921051).

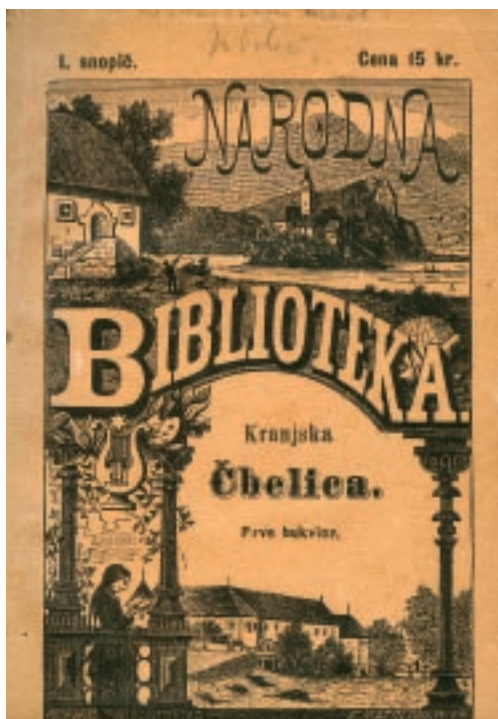
*Domoznanski oddelek-Potrč,
inv. št. 0921051, sig.: 1106*

V Ljubljani so leta 1869 pri Matici slovenski izšle Vodnikove pesni, ki jih je uredil France Levstik (inv. št. 0920966).

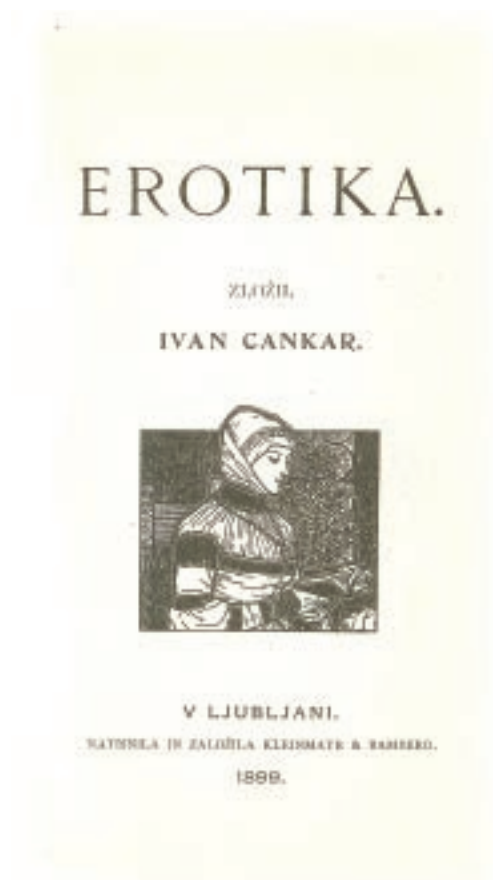
*Domoznanski oddelek-Potrč,
inv. št. 0920966, sig.: 1172*

Kranjska čbelica, 1883, prvi zvezek izšel v Novem mestu v založbi J. Krajec (inv. št. 0920914).

*Domoznanski oddelek-Potrč,
inv. št. 0920914, sig.: 676*

Ivan Cankar Erotika iz 1899 (inv. št. 0920895), izšla v Ljubljani pri založbi Kleinmayr & Bamberg.

*Domoznanski oddelek-Potrč,
inv. št. 0920895, sig.: 91*

Čaša opojnosti Otona Župančiča je izšla v Ljubljani istega leta kot Cankarjeva Erotika, vendar pri založbi L. Schwentner (inv. št. 0920967)

Iz obdobja 1900-1909 je v zbirki devetnajst knjig. Med njimi so Poezije avtorja Matije Valjavca, izšle v Ljubljani pri Slovenski Matici leta 1900 (inv. št. 0920961).

*Domoznanski oddelek-Potrč,
inv. št. 0920967, sig.: 64*

*Domoznanski oddelek-Potrč,
inv. št. 0920961, sig.: 1177*

Geschichte der Deutschen Literatur avtorja Wilhelma Schererja, izšla v Berlinu 1900 pri založbi Th. Knaur. Nach. (inv. št. 0920800); Hymnen an das Leben in istega leta, v Leipzigu pri založbi Insel, avtorja Emile Verhaerena (inv. št. 0920883). Iz let 1910-1919 je osemnajst izdaj, 1920-1929 - šestinšestdeset izdaj, 1630-1639 - osemindvetdeset izdaj, največ izdaj je iz obdobja 1960-1969 – šeststo šestnajst.

FAKSIMILIRANE IZDAJE

Faksimiliranih izdaj je šest.

V zbirki Monumenta litterarum Slovenicarum je 1967 izšla faksimilirana izdaja Prešernovega Krsta pri Savici iz leta 1836, ki ga je v Ljubljani izdal J. Blasnik (inv. št. 0922469, 0922470, 0920433). Mapa vsebuje faksimile rokopisa: Kerst per Savízi, povést v versih slóshil Dr. Prešhérn; faksimile tiskane izdaje Kersta per Savízi in faksimile cenzurno-revizijskega rokopisa

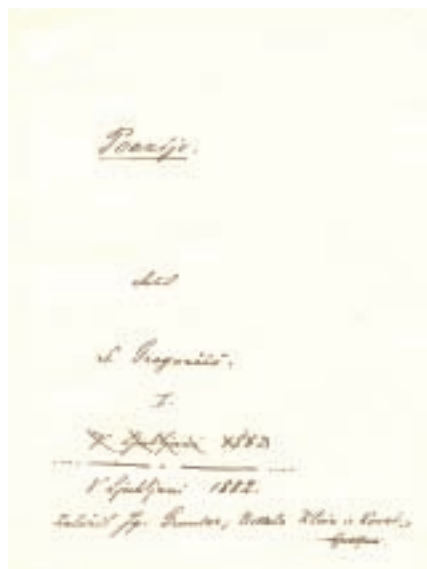

Domoznanski oddelek-Potrč, inv. št. 0920433, sig.: 1166-2

Prešernovega Krsta pri Savici iz knjižnice Narodnega muzeja v Ljubljani. Spremne besede so napisali Jože Kastelic, Jože Žigon in Branko Reisp. Faksimile je leta 1967 izdala Mladinska knjiga.

Istega leta in v isti zbirki kot Prešernov Krst pri Savici je založba Mladinska knjiga izdala faksimile rokopisa Poezij Simona Gregorčiča iz leta 1882, ki jih hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani. Spremno besedo k prvemu zvezku Gregorčičevih poezij, njihov nastanek in zgodbo rokopisa je napisal Francè Koblar (inv. št.920430).

Leto kasneje, 1968, je izšla faksimilirana izdaja rokopisa Vaje v dveh zvezkih iz leta 1853, izdajo hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani. Avtorji, podpisani na naslovni strani, so Vaclav Bril, Fran Erjavec, Simon Jenko, Valentin Mandelc, Martin Povše, Ivan Tušek in Valentin Zarnik. Delo je izšlo v isti zbirki kot prejšnji dve in pri isti založbi. Spremno besedo je napisal Jože Pogačnik (inv. št. 0920435, 0922467, 0922468).

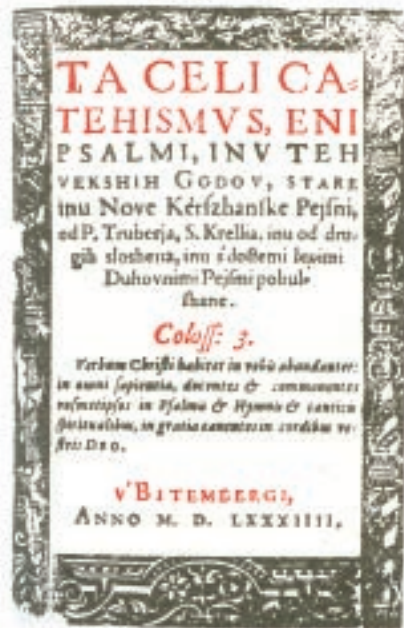
*Domoznanski oddelek-
Potrč, inv. št. 0920430,
sig.: 1166-3*

*Domoznanski oddelek-
Potrč, inv. št. 0920435, sig.: 1166-4*

V letu 1970 je zbirko obogatila še faksimilirana izdaja Bohoričevih Arcticae horulae succisivae, de Latino Carniolana literatura, ad Latinae linguae analogiam accommodata, unde Moshoviticae, Rutenicae, Polonicae, Boëmicae & Lustatica lingvae, cum Dalmatica & Croatica cognatio, faciliè deprehenditur. Spremno besedo je napisal Branko Berčič, izdala pa Mladinska knjiga (inv. št. 0920429).

Mladinska knjiga je ob deseti obletnici svojega obstoja 1984. leta in v počastitev štiristote obletnice izida Dalmatinove biblije (1584-1984) pri knjižnem klubu Svet knjige izredno izdala delni faksimile Dalmatinove Slovenske protestantske pesmarice. Izdajo je zasnoval in uredil Bogomil Gerlanc (inv. št. 0920434), faksimile je podpisal in dne 17. 12. 1983, napisal posvetilo: Za Ivana Potrča in Branko!

Arcticae horulae succisivae,
DE LATINOCARNIOLANA
 NIOLANA LITERATVRA, AD
 LATINAM LINGVAM ANALOGIAM
 accommodata, Unde Moshoviticae, Rutenicae,
 Polonicae, Boëmicae & Lustatica lingvae, cum
 Dalmatica & Croatica cognatio,
 faciliè deprehenditur.

PRÆMITTUNTUR HIS OMNIBUS,
 tabella alphet, Cyrrilicæ & Glebolit-
 canæ, & in his Rutenicæ & Slavico-
 viticæ Orthographiam
 curiores.

ADAMI BOHORIZH.

ИЗДАНО ДИНАТИ
 В САН КЕРИХ СПОЗНАТИХОДЖЕВОТИ-
 ПИШКИ ОД ПЕТРОВИТИХЪ ЛЕВЪИ ПЕШ-
 АНИ.

Viki jesik bude Boga spomal.
 Omnia lingua confitebitur Deo.
 Kamen ystaviti vzhromelozhenskij na Dnu.

V BITEBERG
 ANNO M. D. LXXXIII.

*Domoznanski oddelek-Potrč,
 inv. št. 0920429, sig.: 617-39*

IZDAJO ZASNOVAL IN UREDIL
 BOGOMIL GERLANC

*Za Ivana Potrča in
 Branko! Gerlanc*
 27. 12.
 1983

Domoznanski odelek-Potrč, inv. št. 0920434, sig.: 1167

Matica Srpska je v Novem Sadu v zbirki Fototipska izdanja leta 1968 izdala faksimile Serpske letopisi za god. 1825, avtorja Georgija Magaraševića (inv. št. 0920032).

Domoznanski oddelek-Potrč,
inv. št. 0920032, sig.: 1032

ZBRANA DELA

Med zbranimi deli, ki so izšla v zbirki Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev, najdemo dela Josipa Stritarja v desetih zvezkih (Potrčeva zbirka jih vsebuje osem), Otona Župančiča v dvanajstih zvezkih (pri Potrču jih je pet), Ivana Tavčarja v osmih zvezkih (Potrčeva zbirka ima vse dele), prav tako popolno je še zbrano delo Franceta Prešerna v dveh zvezkih. Od tridesetih zvezkov zbranih del Ivana Cankarja je v Potrčevi zbirki samo zadnje, Janeza Trdine od dvanajstih samo prvi trije in Frana Levstika od štirih le trije deli. Vsa zgoraj omenjena zbrana dela so izšla pri Državni založbi Slovenije. Poleg zbranih del slovenskih avtorjev, je v zbirki nekaj tujejezičnih zbranih del. Popolna je izdaja zbranega dela Lessing's Werke v osmih zvezkih, izdana 1875 v Berlinu pri založbi G. Grote'sche Verlagsbuchhandlung.

Domoznanski oddelek-Potrč, inv. št. 0922136-0922143, sig.: 1013

Heinrich Heine's sämtliche Werke in vier Bänden, ki je izšlo leta 1887 v Leipzigu pri založbi P. Reclam jun. je prav tako popolno. Med antikvarnimi deli so še Lord Byron's sämtliche Werke v petih zvezkih iz leta 1845, izšla v Stuttgartu pri založbi Scheible, Rieger & Sattler in Wilhelm Hauff's sämtliche Werke v petih zvezkih, izšli leta 1868 pri Rieger s Verlagsbuchhandlung v Stuttgartu.

ZBIRKE

Najštevilčnejša je zbirka Moja knjižnica. V njej je zbranih sto petinštirideset monografskih publikacij. Sledi ji zbirka Sinji galeb – osemindvetdeset, Kondor – sedeminštirideset. Zbirki Kondor in Sinji galeb izdaja Mladinska knjiga še danes. Mladinska knjiga je izdala dela Karla Maya, zbranih je petindvajset monografij. Literarni leksikon – sedemnajst enot, je izdala Državna založba Slovenije. Iz zbirke Žepna knjiga Zenit je enajst enot, Insel Bücherei pa deset. V Potrčevi knjižnici je še mnogo primerov drugih zbirk, kjer pa najdemo samo eno ali največ tri publikacije.

*Zbirke Moja knjižnica,
Kondor in Sinji galeb*

ENCIKLOPEDIJE

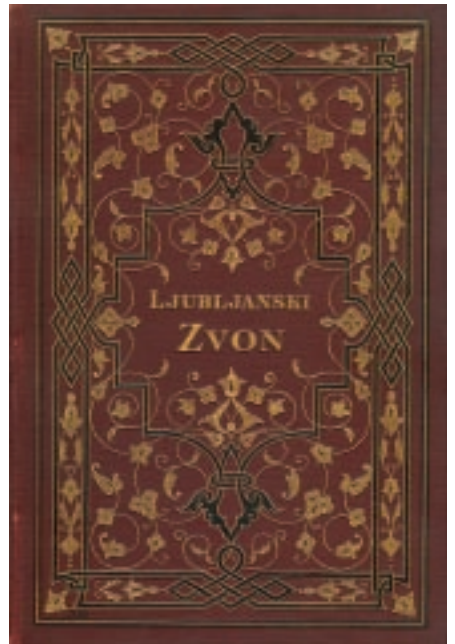
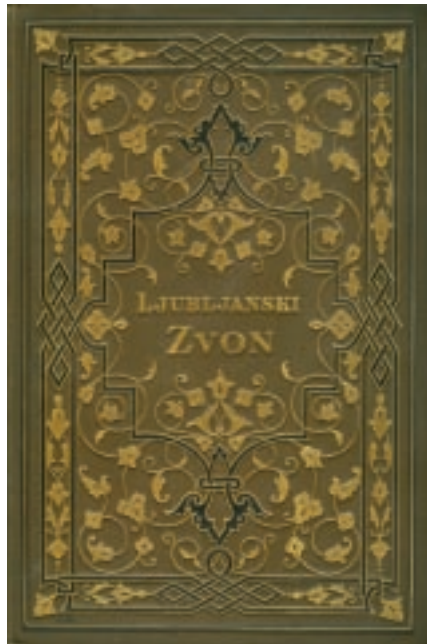
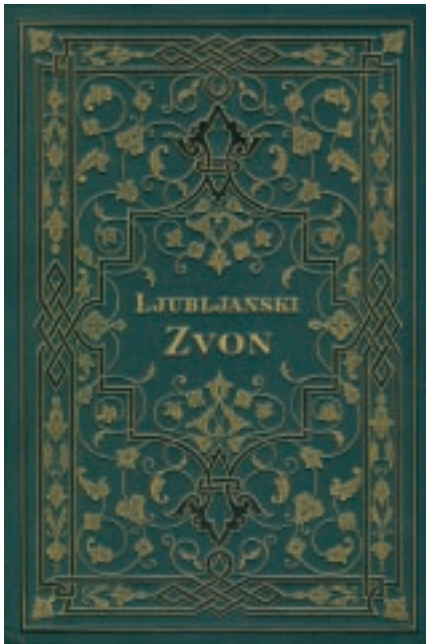
V Potrčevi knjižnici je zbranih več dragocenih enciklopedij. Enciklopedija Jugoslavije vsebuje osem zvezkov in je izhajala med leti 1955-1971 pri Leksikografskem zavodu FNRJ v Zagrebu. V zbirki so vsi izvodi. Prav tako popolna je Medicinska enciklopedija v desetih zvezkih, ki je izhajala pri isti založbi, med leti 1957-1965. Poljoprivredna enciklopedija v treh zvezkih je izhajala med leti 1967-1973 pri Jugoslovanskem leksikografskem zavodu. Potrčeva zbirka vsebuje samo prvi in drugi zvezek. Od trinajstih zvezkov Tehničke enciklopedije so v Potrčevi zbirki samo prvi trije, izhajala je med leti 1963-1979 pri Jugoslovanskem leksikografskem zavodu. Popolna je tudi Muzička enciklopedija, ki je nastajala med leti 1958-1963, v dveh obsežnih zvezkih pri Leksikografskem zavodu FNRJ. Pri isti založbi je med leti 1956-1986 izhajala Bibliografija rasprava, članaka i književnih radova v štirinajstih zvezkih. Potrčeva bibliografija ni popolna, zbrani so zvezki od ena do osem in enajsti.

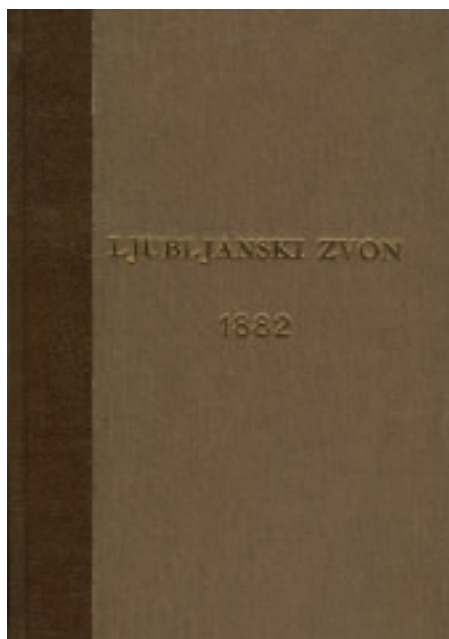
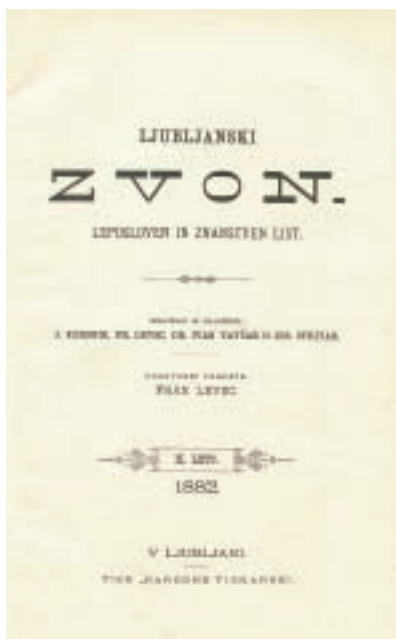
Del postavitve v Potrčevi sobi

PERIODIČNI TISK

Ivan Potrč je zbiral tudi periodični tisk. Zraven Ljubljanskega zvona zapuščina vsebuje še Dom in svet, Slovenski biografski leksikon, Sodobnost, Modro ptico, Književnost in mnoge druge, ki so zastopane samo z nekaj posameznimi izvodi. Med najpomembnejšimi in najštevilčnejšimi je periodični tisk mesečne revije za leposlovje, književnost in kritiko, Ljubljanski zvon. Izhajal je med leti 1881-1941 v Ljubljani. Prvotni izdajatelji so bili Josip Jurčič, Janko Kersnik, Fran Levec, Ivan Tavčar in Josip Stritar, kasneje pa Tiskovna zadruga. Potrčeva zbirka Ljubljanskega zvona je zbir iz obdobja 1882-1940, manjka sedem letnikov in sicer zvezki za leto 1885-1889, 1898 in 1941. Dobra polovica zvezkov je že bila vezana, ostale smo dali v vezavo sedaj ob urejanju zbirke.

Prvotno vezani Ljubljanski zvon

Na novo vezani letniki

Popolna je leposlovna revija Modra ptica, ki je izhajala od 1929 do 1941. leta v Ljubljani. Urednika sta bila Janez Žagar in Vladimir Bartol, izdala in založila Modra ptica. Večina zvezkov je bila že vezana, ostale smo dali vezati ob urejanju zbirke.

Sodobnost – mesečna neodvisna slovenska revija je izhajala v Ljubljani med leti 1933-1941. Izdajala jo je slovenska knjižna zadruga R.Z.Z.O.Z. Potrčeva zbirka ima vezanih pet letnikov: 1933-1935, 1939 in 1941. Štirje letniki manjkajo. Revija Sodobnost je ponovno začela izhajati po vojni, v letu 1963 in

Modra ptica, leto 1929/1930, letn. 1

izhaja še danes. Do leta 1998 jo je izdajala Državna založba Slovenije, sedaj jo izdaja Kulturno umetniško društvo Sodobnost. V Potrčevi zbirki najdemo po nekaj zvezkov iz vsakega letnika, zbrani so predvsem tisti izvodi, v katerih je objavil svoje prispevke.

Revija za kulturo in politiko Nova obzorja je izhajala v letih 1948-1964. Prvotno jo je izdajal Slovenski knjižni zavod v Ljubljani, kasneje je izhajala v Mariboru pri založbi Obzorja. Revija je izhajala desetkrat letno. V zbirki so samo trije zvezki in sicer iz leta 1948, št. 5/6; 1951, št. 4 in 1952, št. 1.

Periodična publikacija Novi svet je izhajala med leti 1946-1952 pri Državni založbi Slovenije. V naši zbirki so letniki 1947 – en zvezek, 1950 – trije zvezki in 1952 prav tako trije. Pisatelj je zbral samo tiste zvezke, v katerih so objavljeni njegovi prispevki.

Potrčeva knjižnična zapuščina je obogatila zbirko naše knjižnice z mnogimi dragocenimi izvodi, ki jih do sedaj še nismo imeli. Z obdelavo tega fonda smo se želeli vsaj malo oddolžiti našemu pisatelju Ivanu Potrču za njegovo literarno delo in sorodnikom za podarjeno gradivo. Želeli smo, da zbirko kot celoto predstavimo širši slovenski javnosti in da jo ohranimo kot eno temeljnih zbirk naše knjižnice.

»Na začetku je bilo navzkrižje s svetom; bilo je navzkrižje, ki je trajalo, da bi povedal, kar ti je obležalo na duši, in da bi hkrati protestiral.«

Ivan Potrč

IVAN POTRČ

1913-1993

»Za Cankarjem je najpomembnejši slovenski dramatik« je zapisala Francka Varl v Naši književniki in njihova dela, leta 1964.

»Na Slovenskem je le malo piscev, ki bi pisali tako plastičen in razčlenjen stil kakor Potrč«, je zanj napisal Primož Kozak v Besedi leta 1954.

Rodil se je 1. januarja 1913 v Štukih pri Ptuju v kajžarski družini, ki je štela deset otrok, zadnja – dvojčka, sta umrla. Družina je živela od srednje velikega grunta in mlina ob Grajeni.

Potrčeva domačija v Štukih pri Ptuju

Na prejšnji strani: Ivan Potrč okrog leta 1985

Trdo življenje na kmetiji je na začetku prejšnjega stoletja poslabšala gospodarska kriza. Ta ni prizanašala niti Potrčevim. Ker ni bilo več denarja za plačilo dninarjev, so morali za delo na kmetiji že zgodaj poprijeti domači otroci. Mladega Ivana so »prizadevale« vse krivice, ki so se dogajale malemu človeku. Poznal je življenje v Halozah, kjer so naši ljudje garali za zemljiško, zlasti nemško gospodo, v znak spoštovanja so jim celo poljubljali roke.

Težko življenje, prihajajoči hitlerizem ter nespoštovanje malega človeka so vplivali na mladega Ivana Potrča. Pošten in dober dijak je videl upanje v boljšo prihodnost v ideji komunizma,

zato se je pridružil ptujski partijski organizaciji. Politično delovanje oblastem ni ostalo skrito, saj so Potrča skupaj z Dušanom Kvedrom, Ivanom Bratkom, Mirkom Centrihom, Antonom Žnidaričem, Rudijem Ilcem, Markom Kuharjem, Jožetom Kogejem in nekaterimi drugimi v osmi gimnaziji zaradi trosenja letakov, vklejnene v verige odpeljali v Ljubljano. Zaradi komunističnega delovanja so Ivana obsodili na enajst mesecev zaporne kazni, od tega je šest mesecev presedel v samici. V zaporu je dobil papir in svinčnik in si je krajšal čas s pisanjem leposlovja. Tu je nastala pobuda za roman Na kmetih in povesti o kočarjih. Leta 1934 so ga pred maturo izključili iz gimnazije in mu onemogočili šolanje tudi na drugih šolah. Maturo je napravil pozneje kot privatist.

Ivan Potrč, po letu 1934, ko bi moral biti študent

IV. b razred Državne realne gimnazije kraljeviča Andreja v Ptuj. Šolsko leto 1928/1929. Ivan Potrč stoji v spodnji vrsti drugi z leve. Njegovi sošolci so bili: Vincenc Brumen, Mijo Drobina, Josip Drofenik, Ivan Geršak, Matija Horvat, Avgustin Hržič, Herbert Jeglitsch, Jožef Jug, Konrad Kolarič, France Krajnc, Anton Lesjak, Mirko Macun, Hinko Perne, Alojz Pihler, Anton Ribič, Franc Rožmarin, Gojmir Rusjan, Egon Smerdu, Anton Šafanko, Maks Vauda, Josip Vrabl, Ivan Vučina in Mirko Zentrich.

Tik pred drugo svetovno vojno, v letih 1938-1941, se je preselil v Ruše. Bil je časnika pri mariborskem Večeru. Sodeloval je v naprednih kulturnih društvih in bil tajnik umetniškega kluba v Mariboru. Pred vojno je nekaj časa živel v Avstriji in na Češkem.

Metež druge svetovne vojne ga je zajel v Skopju, od tam se je prebil na Ptuj in v Ruše. Vključil se je v ilegalno osvobodilno gibanje. V začetku vojne, leta 1941, ga je gestapo aretiral in odpeljal v koncentracijsko taborišče Mauthausen. Od tam se je zatekel v Gradec, kjer je povezoval pregnance s partizanskim gibanjem v domovini. Tudi sam se je leta 1943 vrnil v domovino in se pridružil partizanom. Med vojno se je večkrat srečal s smrtjo. Kot preživeli taboriščnik je bil sumljiv partizanom, kot svobodomiseln in zavedni Slovenec pa trn v peti gestapu.

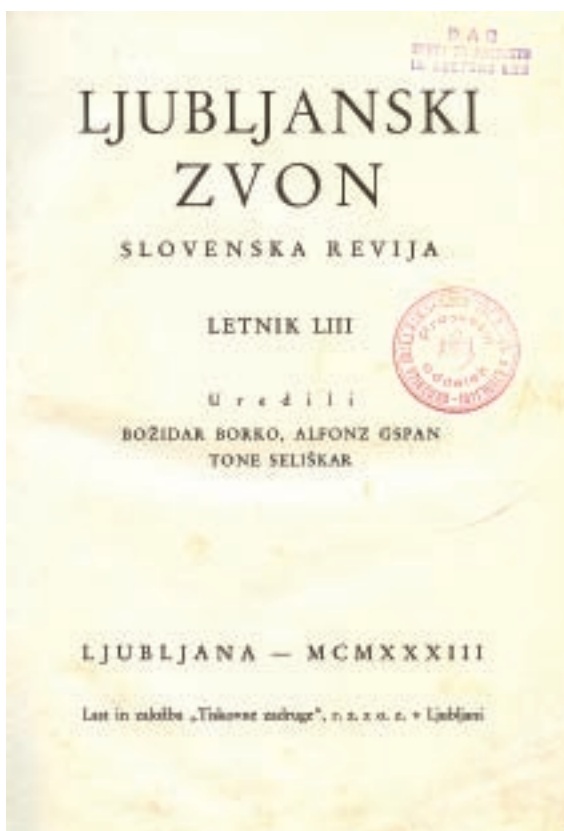
Med vojno je od leta 1943 delal v agitpropu na Gorenjskem, na Rogu v uredništvu Ljudske pravice, na Bazi 20, kasneje pa v osvobojenem Beogradu, v uredništvu slovenskega časnika Domovina in v uredništvu Borbe. Po koncu vojne je bil njen dopisnik v Ljubljani. Sourejal je Ljudsko pravico. V letih 1947 do 1972 je bil urednik, glavni urednik in od leta 1972 direktor založbe Mladinska knjiga. V letu 1977 je postal dopisni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti, od leta 1983 pa njen redni član. Dvakrat je prejel Prešernovo nagrado – v letih 1947 in 1955.

Prešernovi nagrajenci 1955 (z leve): dr. Fran Novak, dr. Milko Kos, France Mihelič, Mira Danilova, Ivan Potrč, dr. Anton Peterlin

Človeško in osebnostno so Ivana zaznamovala trda otroška, kasneje pa fantovska leta, ko je moral vstajati s svitom, hoditi bos z razpokanimi nogami od blata, napasti in nakrmiti živino pred šolo ter trdo delati na kmetiji. Vse to je kasneje zлил v svoj literarni opus. Za svoje pripovedno delo je jemal snov iz kmečkega življenja kot pristaš socialnega realizma, značilnega za severovzhodno Slovenijo.

Njegovi sodobniki so bili Prežihov Voranc, Miško Kranjec in Anton Ingolič. Slednji je bil njegov profesor in mentor. Spodbujal ga je, da je odziv na socialne krivice in svoje politično prepričanje izrazil v svojih literarnih delih. Prva povest Kopači je bila objavljena v Ljubljanskem zvonu 1933, za kar je imel zasluge takratni urednik revije, Tone Seliškar.

Ljubljanski zvon, letn.: 53, leto 1933, inv. št. S 0205274, sig.: D 8536-53, str. 268

Novák najprej v „Přehledu“, „Narodních Listích“, „Venkovu“ in na leta 1921 v „Lidových Novinách“ kot literarni referent srečno službo kulturnega posredovalca. S svojimi visokimi zahtevami črta meje češkega leposlovja in smotno uči, kako je treba dosežati evropsko višino.

Ali pa je mogoče spraviti vse običajno kritično in slovestveno zgodovinsko delovanje Arna Nováka v temi kalup pojma leposlovnega tradicionalizma? Nikakor ne: le-ta je samo ena, daši dovolj tehtna sestavina njegovega široko razčlenjenega duha. Saj je Novák v svoji „Knjigi češke tradicije“ jasno povedal: „Tradicija ni in ne sme biti nič drugega kot pot k samemu sebi, jasnstvo varnosti, kažipot k notranji gotovosti; toda koliko poti in sredstev vodi mimo nje k istemu smotru!“ V njegovi močno zapleteni, neverjetno zahtevni, čudovito absorbirajoči in z neizmerno uskočitostjo se prilagajajoči osebnosti zavzemajo poleg tradicionalizma znako tehten pomen in namen *forma filološke, estetske, sociološke in teorije metode*. Le-tem pridružuje ta mojster sinteze in jezika še vizualno stilno načelo, prav posebno pa še glasbeno načelo, ki povzod išče gibanja in ritma, Schopenhauerjevega pravzora vsake godbe, prebujenja volje v zavest in v stvarjalno objektivizacijo.

(Iz češkega slovenske prevod A. Borša.)

KOPAČI

IVAN POTRČ

Na zimo so se potegnile kože v dve gube in odmrle pred svetom. Za ozkimi, zamazanimi in zapuščenimi okni so ljudje prekvartali vse dolge, mrzle in lažne dni, preklinjali in se obirali ter hodili prosjačit po kmetijah. Stare kože z ilovnatimi, blatnimi in mraznimi steni, ki so tako nizke, da se človeku ni mogoče poltenu pretegniti, so bile polne kilavega otroškega vekanja, slabega tobakovega dima in medle vlage, ki se je dvigala od opranih otroških črnj, obešenih nad galperji ali vdrtimi pešmi.

Na pomlad pa so se kože, razmetane po gričih in klancih, prebadile iz svoje revščine. Iz zakajenih prikletov so se začeli dramiti bajtarji.

Delo se je odprlo. Po goricah se je začela rana kopa.

Mimo Jurove viničarije je tekla po plitvem jarku blama smečnica. Z gorice, ki je visela nad klancem kakor plati sivce, umazane zemlje, so se stekale vode. Zgodilo se je, če kdaj pripovedujejo, da je nekdanj, davno že, malo pred trgatvijo, ko so kože v gorici nagiblje in čaka trgачev, potokla tola vimesato groudje in je po tem jarku mimo kože tekla moč, puzčian z blatom in listjem, brozga, da bi človek preklel vse dneve svojega garanja in upanja, ki so bili v nič.

Jurova družina se je zarila v gorico.

Vseh šestera.

Petero jih je kopalo s krampi in obračalo rjavo zemljo.

Šesti, Ludvik, najmlajši, ki je shodil lele komaj na zimo, se je kobazal po sepu, kamor ga je privlekla mati. — Mati je v jutrih zadaja zapuščala kočo. Zaklenila je vrata in skrila ključ, nato vzela v eno roko kramp, z drugo pa je vlekla za sabo Ludvika. Pod gorico ga je ogrnila s starim očetovim sukničjem in ga pustila samega. — Jutra ni bila še mrzla. Ludvika je škripalo v prste, da se je del in tulil na ves glas. Potence je bilo bolj in bolj toplo in Ludvik je na vrečlanje pozabil. Zašel je motriti ljudi pri delu in grabo pod seboj. Spodaj, daleč nekje, je zagledal kočo, ki se je izgrubljala med golim, rogovilastim sadnim drevjem. Zardela se mu je tako majhna, hirava, da je veselo zakrišal, kakor da bi našel novo igračo.

Krampi pa so zveneli po pešeni zemlji.

Zemlja, ki je skozi noč namrznila, se je mehčala. Umazano blato se je oprjemalo stopal in ljudje so hodili med koljem z nugami kakor s stopami.

Stari Jura je kopal in trabil. Pred sabo je imel svoje ljudi. Zeno, deo: Lojza, Mirko, Frančka. Zada je ležalo vse vprek razmetano kolje. Oči so mu prečenile delo. Čez kakih štirinajst dni bo kop končana.

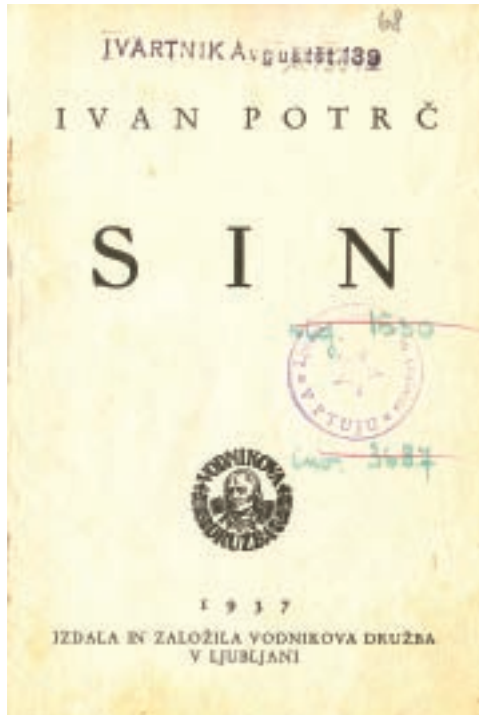
Letu mu koplje še peti, Franček, ki še ni končal šole. Nekaj mesecev še, pa jo bo končal. Saj ga je še stran hoditi s knjigami zdej, ko je delo. No, šola ga tako ne bo videla, dočler bo kop. Saj koplje še kakoe velik. — Tak otrok zraste kakor goba. V jeseni je že brazdal. Stari je oral za ozimino. Franček je gonil širad. Rekel je otroku, naj pludi; saj se mu je plug kar svetil. Fant se je oprjel pluga kakoe kleščo. Če bi se bil na ročajih tako suh les, bi gotovo stisnil vodo iz njih. Skraja je bila brazda vegasta — flo je pa le. Jura mu je govoril in govoril, naj se drži tako trdo pluga, naj sagne na levo, na pravo. — Zdej koplje Franček v gorici za potega delavca. Ko bo zrelo seno, bo šal med kosce.

Zadnjo nedeljo je stari bral v čimiku:

ličen viničarsko družino
s petimi delovnimi močmi.
Slovenske gorice.

Petero ljudi pri delu ni kar tako. Stari je ponosen na to.

Potrčev knjižni prvenec *Sin* je izšel leta 1937 pri Vodnikovi družbi v Ljubljani. Pri izdaji mu je pomagal Juš Kozak, saj so novelo zavrnilo pri Matici, ker urednik Franta Albrecht s tematiko povesti ni bil zadovoljen.

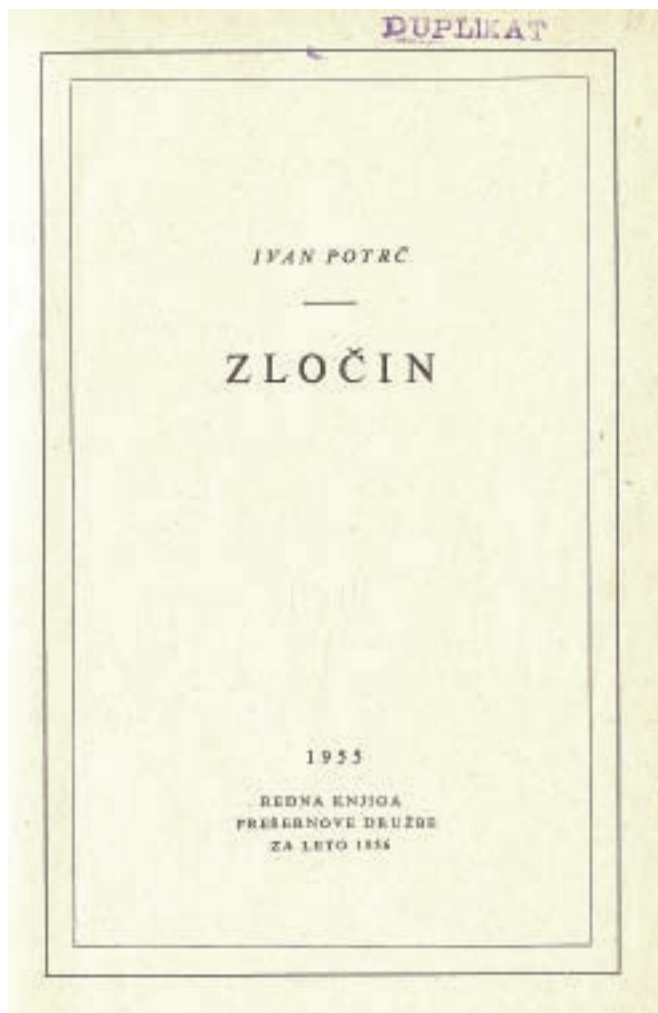

Potrč, Ivan: Sin, 1937; inv. št. 3100281, sig.: Š 6490.

Poleg profesorjev Antona Ingoliča in Franceta Oniča je intelektualno odločilno vplival na mladega Ivana doktor Jože Potrč (po katerem se danes imenuje ptujska bolnišnica), zaveden partijski človek, ki mu je posojal strokovno literaturo, med drugim marksistične tekste, seznanil ga je s Komunističnim manifestom, prebiral je Magnusa Hirschfelda, Maza Hodanna, Freuda idr. Ivanovo revolucionarno spoznanje o nujnosti spreminjanja sveta je bilo usmerjeno proti takratni družbi. Skupaj s sošolci Ivanom Bratkom in Dušanom Kvedrom je leta 1933 izdajal dijaško napredno usmerjeni list *Rast*. Razumevanje so našli pri nekaterih profesorjih dr. Franju Žgeču, Francetu Oniču, Stanku Cajnkarju, Marji Borštnik in Antonu Ingoliču. Dijaški list *Rast* je oblast prepovedala, Potrč pa je nadaljeval revolucionarno delo v Skoju. Ivanovi gimnazijski sošolci in nekateri narodno zavedni profesorji so na različne načine izražali svoj svetovni nazor in nestrinjanje s takratno oblastjo. Med ostalim je Ivan Potrč takrat režiral Cankarjeve Hlapce in Pohujšanje v dolini Šentflorjanski. Igrali so nekateri profesorji in dijaki, kar ni ostalo brez odmeva pri oblasteh.

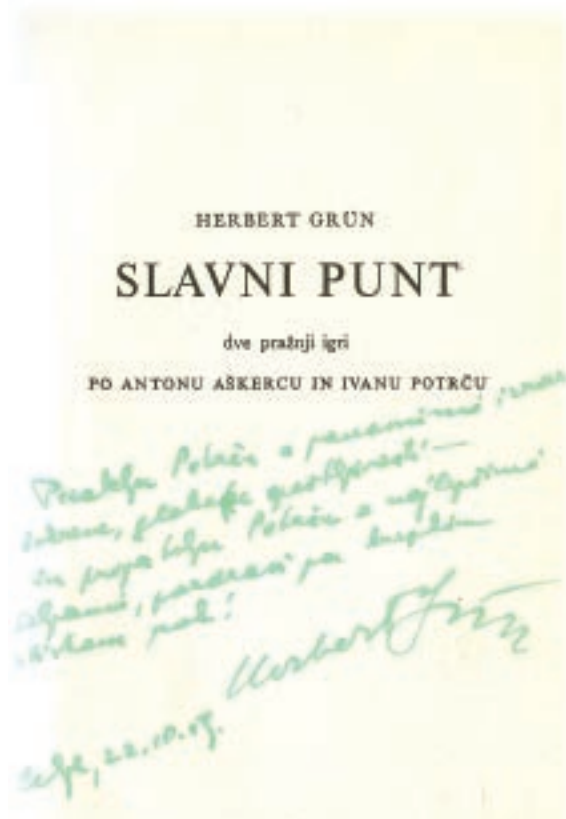
Po vojni je nadaljeval pisateljsko delo. Nastali so *Svet na Kajžarju*, 1948; *Na kmetih*, 1954; *Zločin*, 1955. 1979; *Nesmilečno življenje – izbor novel*, 1965; *novele Onkraj zarje*, 1966; *Naverne duše - novele*, 1973; *Imel sem ljubi dve, izbor novel*, 1976; *Ko smo se ženili – novele*, 1983.

Povest Zločin je globoko podoživljena literarna stvaritev, je kronika zadnje poti revolucionarjev Đure Đakoviča in Nikole Hećimovića, ki so ju aprila 1929 žandarji umorili na Sv. Duhu pri Ostrem vrhu. Napisal jo je zaradi vere v človeka, ki je bila v njegovih časih že tolikokrat po-teptana. Povest s strani oblasti ni bila dobro sprejeta. Leta 1959 je povest Zločin za dramski oder, s pisateljevim dovoljenjem, priredil Herbert Grün.

*Potrč, Ivan: Zločin, 1955;
inv. št. 0302230, sig.: Š 4451*

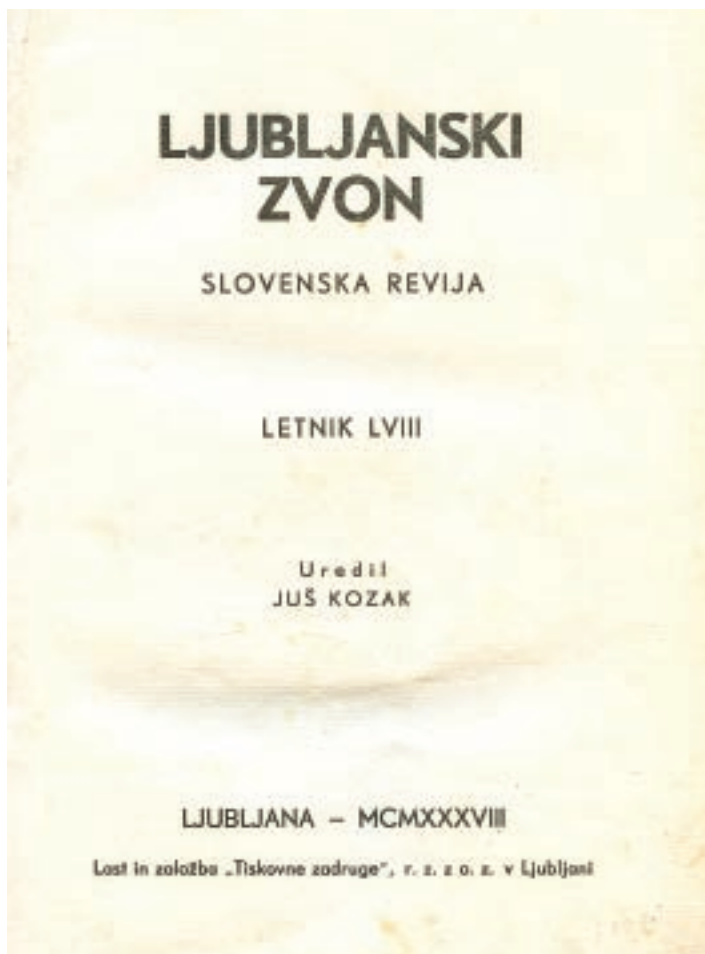
Grün, Herbert: Slavni punt, dve pražnji igri po Antonu Aškercu in Ivanu Potrču, 1959, inv. št. 0921034. V knjigi je na naslovni strani napisano avtorjevo posvetilo Ivanu Potrču: Pisatelju Potrču s ponosnimi izrazi iskrene, globoke spoštljivosti – in prijatelju Potrču z najlepšimi željami, pozdravi pa kreplem stiskom rok; Celje, 22. 10. 59, Herbert Grün.

*Domoznanski oddelek-Potrč,
inv. št.: 1034, sig.: 931*

V dramatiki predstavlja najpomembnejše delo trilogija o Kreflih. Kreflova kmetija upodablja razkroj in propad gruntarske družine pred 2. svetovno vojno. Dramo je leta 1937 nagradil Mariborski umetniški klub kot najboljšo dramsko stvaritev. Kljub objavi v repertoarjih drama ni bila uprizorjena v mariborskem gledališču niti drugje na jugoslovanskih odrih v Osijeku in v Skopju zaradi cenzure, ki ji je očitala, da ruši stebre kmetstva. V Ljubljanskem zvonu je bilo natisnjeno le prvo dejanje. Kreflova kmetija je prvi pomembni poskus kmečke socialne drame,

socialni konflikt je postavljen v čisto kmetško okolje. Za pisanje te drame se je Potrč odločil, kot je sam dejal, na podlagi osebnega doživetja ob družinski zapuščinski razpravi. Kreflova kmetija je bila odraz domačih razmer. Za Kreflovo kmetijo je deset let pozneje (1947) prejel Prešernovo nagrado. Še desetletje je moralo preteči do krstne uprizoritve v Mariboru in štiri desetletja do prve uprizoritve na osrednjem slovenskem ljubljanskem odru.

Ljubljanski zvon, let. 58., leto 1938; inv. št. S 0206740-N, sig.: D 8536/LVIII

Koank Juš:	
Zirceša fata morgana	124
Maska	313
Utrinki iz dnevnika	515
Krefl Bratko:	
Literaturni in politika v Moravínki	530
Novj Karel (Bestopee Oton):	
Stopinja	34
Češki oktober	492
Faher Jože:	
Odlomek iz romana »Matiija Gorjan«	48
Potrč Ivan:	
Kreflova kmetija	255, 339
Riljavee Vladimír:	
Molitev	434
Sifrer Tone:	
Martinovo polstje	309
Trije dnevi Ferjanna Jelenca	403
Vandura Vladislav (Borko B.):	
V globinah vekov	494
Zapane Lojze:	
Dvorišča	53, 152

Članki, eseji, razprave

Adamič Leuls (Olga Graherjeva):	
»Moji Amerika«	443
Oferscht Ivan (Lilka J.):	
Nam, nam, sobi	546
Hednaš Kamil (Borko B.):	
Problemi najmlajše češke poezije	551
Borko B.:	
Bernislav Nušič	167
Otokar Fischer	190
Manjvrednostni kompleks	218
Problem malih narodov	280
O duhu češke kulture	525
Benčič Ivo:	
Paradoksi »kulturnega sodelovanja«	72
Bohinjske variacije	296
1913—1938	397
Razstava slovenske knjige	456

skrnjen, žigar težnja po varnosti zaspretaže interesom skupnosti, je »bolni«, »sencormalni«, »nervozni« človek, »nevrotik«. Razkorje pomanjka do skupnosti lahko torej pozorimo kot odnosa njegovega občutja manjvrednosti do njegovega čuta za skupnost (individualizem: skupnost, občutje manjvrednosti: čut za skupnost). Ker pa vemo, da doživi vsak človek — vsaj v otroški dobi — občutje manjvrednosti, lahko sklepamo, da nosi v sebi v večji ali manjši meri vsak človek tudi pogruje za »nervozni značaj«. Da drugače sploh ne more biti, bo pokazalo raziskovanje čimtaljev, ki doletajo človekov individualni razvoj.

(Se nadaljuje.)

KREFLOVA KMETIJA

DRAMA V TREH DEJANJIH — IVAN POTRČ

Jana Krefl, mati posestnik, 66	Ciglar, Kreflov vinčar, 70
Liza, žena, 63	Mimika, njegova hči, francoska dekle, 21
Ivan, sin, študent, 24	Lebovka, 36
Ančka, hči, por. Toplak, 23	Štefek, njen otrok
Vinko Toplak, sin propadlega krčmarja, Ančkin mož, 21	Hrenkov Franci, 20
Franček, 21	Duhovec, 63
Lizika-Miza, 19	Obrezaši
Poltek, 14	Štric Janča, predsednik pri Kreflu, 38
Milika, 12	Rujsova Trenika, razkošni otrok, občinska sestra, 12
Franz Vilčnik, posestnik, predsednik peščilnice, kronski pokojec (bivši kantonmerjski strojnomojster), 60	Pogrebci, bajtarji, bajtarke
Dražinska isba pri Kreflovih. Sodebnost. Pošna jecna.	Mrtvo Matjašičevo truplo

PRIZORIŠČE

Skrota kmečka družinska soba pet Kreflovih: podobna nekdanje bogatije. V srednjem levem kotu hrastova miza; name, da so nago zajedene od čerov in da je sprednja peščilnica, ki veče spremlja dva nagi, natrta. Ob stenah na mizo droje klopi; nad klopi odra stena, pomekod do epoke in klanega kamenja. (Ornet so odrli Kreflovi otroci, ko so se preganjali po klopih in stalih okoli mize, ko so zveder kleče včerjali po klopih, ker so se bili strahov pod mizo.) Pred mizo stoli. Ob desni steni v osadju poleg dve zakonski postelji, prekrti z umazanini in raztrganimi rdečkastimi jecgrinjami. Posteljina: liča in aluma je malo, da postelje mize niti polna in so podobne koritcem. Zglavja so za spoznanje višja; stoor so pa po vrnotju namočane in ramentene sukaje, klike — vse raztrgano in pomazano; na sredni postelji se ponočen klohut. Pred posteljami na tleh stoji liča, slama (pred kakim tednom jih je Lizika sodinji poslala, pametno pa ni); pod posteljami blatni škoraž in košare. V ospeščju na desni ramentasto sročžano petrice nizka kmečka peči; okoli vegasta klopi; nad pečo vise a stropa palice; na njih, po klopi in po peči: curje, kletaki, predpasniki, čevlji, škorenji krišč, stani samiščeni časopisi (»Klervozni gospodarski, »Domoljub«); na peči koruza; po pečinih se sula zogavice, zaprane stajke in podobno.

Kraška — znanstvenost. Na desni je med zakonskima posteljama in pečjo vhod v Ivanovo kabinico: preostrepljena je s smarjami, posteljama in mizico, polno razmetanega papirja in knjig; ob mizici polna košara po tih razsvetljenega perla; nekje v osadi obse lamno zamrežena okna, opaziti ga je edino s leve strani. Večer. Velika zakajena petrolejka (sterilna osem), ki visi nad mizo, razsvetljuje knjiško uro z utelji med vrati v Ivanovo kabinico in pečjo, in levostransko nad pečjo; daljša nabožna podoba ali hitna patrona: Križanega Marije sedem žalosti, Lurško Marijo z Bernardiko, s sklanami in ljudskim vriscem, svete Družino s curriculum vitae Janusove mladosti; od rojstva med anglički in pastirski tja do Josefove smrti, svetega Janeza Krstnika; zapol gola in v velikodni koži in s ovčico v naročju in s križem, preko križa trak z napisom: »Ecce Agnus Dei!; tablice s Mlačjani in Jezusi, križanim Jezusi in »Božji hitri blagoslovi« s takole pobožno vsebino: »Kjer je vera — tam ljubezen; kjer ljubezen — tuda je mir; kjer je mir — tam je Bog; kjer je Bog — tuda ni nadlog!; Ta napis v ovalni podobi je po vsej priliki v sredi srednje stene pod znanstvenim domačim oltarjem. Temno rdeč oltar je pritrjen na steno pod tramom; nad njim kip Marije z Jezusom v naročju, dva steklena, posrebrsna in okrnjena svetilnika, nekaj suhih rož; določn narejene in zaprte reže obdajajo tudi križ nad oltarjem. V osrednjem oltarju rdeče umazana posoda za večno luč. (Včas, ko so bili še stroci manjši, so jo prešigali s božjo in velik noč; zadnja leta je večna luč zamračnjena.) Nad zakonskima posteljama vidna povešani sliki Lise in Jura Krafca; stari fotografiji iz prvih let zakona. Pod njima so razobežene družinski in otroške fotografije, neka petičija (Lizin spomin), Anžina gostilja in sliko Baga. Nad vrati v kabinico še slika vseh papežev: od sv. Petra s petelinom do Leona XII. Pod temi papeli nad vrati polica s zaprudenimi steklenicami vseh oblik, barv in velikosti, stara zdravila, posoda za petrolej, steklenice, lončki s rastlini. Podočno blago je na kredenci ob levi steni pred mizo. Pred kredenco še ena postelja. Nad njo okno; dvoje oken na vsaki strani mize, še eno pred posteljama za sprednji steni. Vsa okna so zamrežena s gostimi kovinskimi križi. Po oknih štri zapol izpite pišče, nesušiti kozarci, dva- ali trilitrski rošča, znanstvene reže: asparagusi, fukstije, pelargonije, ozelen rožmarin, plaseče kaktuse... V kotu nad mizo sv. Duha in kip sv. Družine. Felikrove, Mikšine in Trzinke šolske knjige in zvezki so po oknih in kredenci; dalje je še kredenci, polna opruzega in nepospremljenega perla, časopisov in ovdj. V kotu med oknom tik nad mizo s šebijčki pritrjeni papirnati stari svetega Antona, kakor deli stromskom krah; na svetilniku so valj loto in pravilno risane zidovje obširnega zametana — in skulptura Malera božje z Jezusom. Šipe na podobah so umazane; kjer je po oknih kajera razbita, je hladnoščena z lepenko. Stena so poslikane z obledelimi rožami; smet je možno zlušten. Vse priča, da je bila tu nekoč bogatija, ki ji pa križa nošnjih let ni prisarostla. Prepašnje se je počela na vseh koncih in krajih; po peči, po pasteljah, po oknih... Vrata v kabinico v osrednju na levi; ob njih skropilnik s melkom. Na oknih rdečkaste zavese. Strop: tram, grečniki, deske.

L. DEJANJE

Gorg. Oddaljeno drhanje kolesaja s koojem. (Franko se je odpeljal po Ivanu.) Ko peketanje smere, se pečne dvigati zavosa. Po večerji. Med molitvijo. Na nepogrejeni in potrojeni mizi dve izpraznjeni pločevinasti skledi, kruh, rošča in razmetane šlice. Pred miznico, s križcem proti rampi. Jura Krafci: razglav, s nepočasnimi lamni, v hladni umjeni sukni; pijan, kakršen se je pripeljal s gorci, zamazana s korneci skoraj ves prednji del mize. Na njegovi levi, na kromu klopi sedi Lisa, knjižica, ki se zavada,

da je gospodinja na Kreflovem gruntu. Za njo Lebrovka in Duhovec, sibirski dizarerki. V kosta Hrenkov Franci. Še svaletim in rdeče razširjenim obrusom, s širšičimi lazni, s skloškimi izrasom, s kupaškimi rokami. Ob njem Ciglar, dolg, starikar in težaven viškar; nato Mimika, njegova bliščna žilčna hči; zadnja dva sta obrnjena proti rampi. Na desni strani mize stoji edino stric Janža v dolgem, oguljenem plašču; Jurec stric, preuzilkar; Kreflar je prinesel svoje napel modroženo posodstvo; rade ga zobe, roke se mu potresaajo; naglašen. Na oglu med stricema Janžem in Jurecem prazen (Frankov) stol. Na klopi pri peči Milika, najmlajši, inako ameriški Kreflov otrok; sedi kar na klopi ob skloškah, tihi se peči. Na drugi strani skloške Poltek, privoščak, malarin slovarščak. Pred njima za mizom stoji Lebrovka Štefek, sibirski dizarerki otrok, ki je pričepil za mabesjo, da bi se pri Kreflovih do sita najedel, in Trujajova Trezika, božica in zapostavljena dekletce; Liza Ÿ je kurstna botra; zadnja obo sironažno občeena. Na klopi ob peči leži pred Miliko stogljen pes Cigan.

Stric Janža (z očmi na križu in s pravilno sklenjenimi rokami, počasi in s presledki): Čebčesa si Marijo — milosti pošta — Gospod je s teboj — blišena si med ženami — in blišena je sad tvojega telesa, Jezus. (Se globoko oddahne.)

(Dizarerji sebrajo odetno na njim; najhmanjši je stari Ciglar. Jura moči pijano, Liza vse sviška preko njega. Hrenkov Franci se pomimna za sklenjenim Ciglarjevimi hrbtom Mimiki. Mimika je zasurhijena in ga ne opazi. Pri peči se hakaajo otroci kar saprej, Štefek gofita krompirjevo žganca.)

Poltek (je pravkar pogodnil zadnji grščijaj, brone Štefeka): Ne boš molil, Štefek?! (Pogleda proti mizi in silena raki z žlico med proti.)

Jura (se okrene mudi molitvijo, s sklenjenimi rokami): ... tvojega telesa, Jezus. Prek-leči! MGH!

Lebrovka (se malce dvigne izza mize in pogrozi Štefeku): Počakaj, počakaj!

Jura (zase): Žri bi, žri! Molil in dolni ga — da bi sam.

Lebrovka (potoži Duhovec): Kristus, ali je križ s deco!

Stric Janža: Sveta Marija, mati božja — prosí za nas grešnike — zdaj in na našo smirno vro. Amen. (Se tresce.)

(Štefek spusti žlico v naročje, silene roki in poveti oči.)

Liza (ga postrani pogleda): Pogleda ga! Zdaj se bo še kujal!

Lebrovka (okupana): Štefek!

Stric Janža: Čast boži Bogu Očetu — in Sinu — in sv. Duha, kakor je bilo v začetku — zdaj — vselej — in na večnoma. Amen.

(Dizarerji se malonarito prekršajo, še preden zmoli stric Janža.)

Stric Janža (se kriša): V imenu Očeta in Sina in sv. Duha. Amen.

Jura (sam, ko se drugi še dvigajo, pijano): V imenu Očeta — in Sina — in sv. Duha. Amen!

Franci (potisne Lebrovko in Duhovec proti Lizi): Siti smo; gremo! Duhovec (čaka, da bi se Liza sgarala. Ko vidi, da se ne bo, se pomembne Franciju): Oha, počakaj!

Lebrovka, Duhovec in Franci skoti mize za Ciglarjem.

Stric Janša (se mrvloče k peči, roke se mu potrsajo, oh pešnitah si greje premrle ude; ne ve, kje bi sedel; podi pes): Marš, Cigan, marš!
Poltek (steji na klopi; se nagaz očali oglja pet peči): Pustite psa!
Cigana zebe. (Počohla psa.)

Liza (se razgleduje gospodovalno izza mize po izb): Komu je pes v napoto?

Stric Janša (se trese): Mene tudi zebe. (Skloni se in potegne izpod zadaje postalje lukarju nezluččenega fikolinja): Milika! (Milika se ne zmeni.) Milika, potegni no skledice k sebi! Zanesi jih nekam.

Milika (smigne s ramenj in se potegne za peč): Ah, Treščka, zanesi ti!

(Tresika zaneso šlice na mizo; skloče pa si narodno zaloga na roko. Dinarji si stlačijo sveči izbe zinsko mikrjo, se pokrivajo, šenske se ovtjajo v ruto; Ciglar jemlje tobak iz mehurja in si zaloga pipe. Govorjenje.)

Lebrovka (nastepe štefeka): A misliš, da si doma? Počakaj, pomnil beš, kdaj si mi tole napravil! Očehaj bo hodila Fofka z maso.

Duhovca (Mimika): Blatne smo. Bala sem se, da bomo obtičale v regl.

Mimika: Do kode sem premočena... In šolnov mi kar vre brnaga. (Šmika z nogo ukrpane ševlje.)

Duhovca (se ji nasmešna): Proti večeru je hrifa. Brev... (Se zavija v rascofrazo plotozo ruto.)

Mimika: Do kroti...

Jura (se ukrene s stolom): Franci, nā, pij!

Franci (se bednsto nasmešne in seže po ročki): Pij? Haha! Če ja je knj oetalo! Haha! Na zdravje, Jura! (Pije z globokimi polički, da mu poskakuje jabolko.)

Jura (se zatre vanj): Halo, počakaj, počakaj! Prekleti! Pijača ni škoda, pijača — ali uboga ročka! (Sega za ročko.)

Ciglar: Ti se bojiš, da bi ti Franci ročke počrli? Hahaha... Franci je nevuren, kar se tega tise, da.

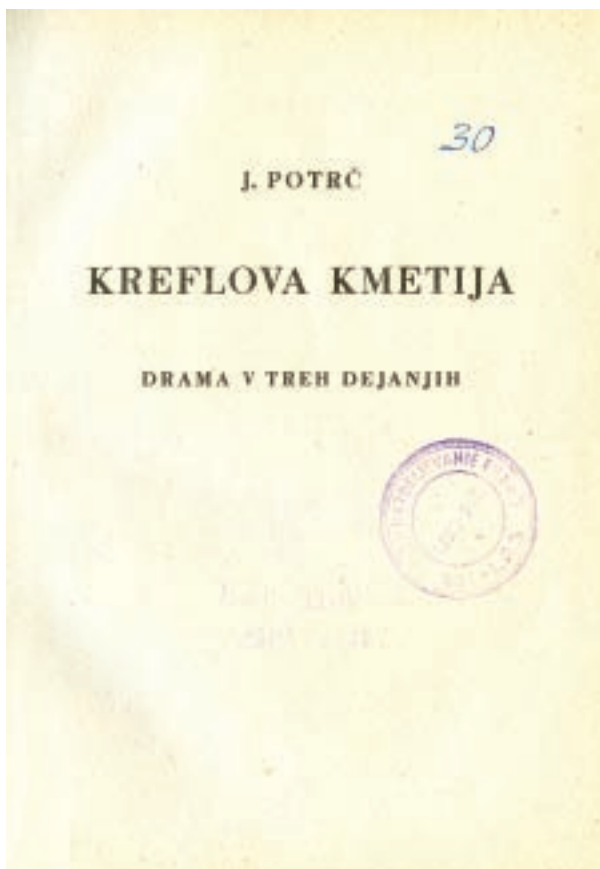
Liza (dragne Jura): Zini no! (Pogleda Ciglarja. Ali Jura se ne zmeni; sega za ročko.) ŠIHET! A še nimaš dovolj? Franci, ne dajaj mu pijače! (Moču.) Prekleti goitanec, kakoga te imaš? Nimaš dna? Ljudi izumno pri hišl, ti pa pijač! A si ti gospodar? Curja, in ne gospodar!

Jura (pljan, kakršen je — mogoče se dača za spoznanje še hrje pljanega — je miri): Bešl, bešl... Za sto let bo vre dobro, za sto let ne bo za nami —

Liza (ga prekršči): Glej je, glej! Treščka! Kdo ti je rekel prenošteti posadl? Je postavil na klop ali ne? (Zakriči proti vratom v priklat.) Lisika, Lisika! (Postoša.)

(Trazika se obrnča s pešnitro potama posoda. Postavlja tē jo za klop; ali turn je košara, sta Milika in Poltek, je pes. Franci, ki pije po izb, bulne ob njo. Tresiki zirkne posoda iz rok. Stric Janša si je prinesel stol od mize, očel pred košaro in petel lučiči; zebe ga, da se potruca. Dinarji se ne menijo za prepira, vujeni so jih.)

Liza: Tak, kdaj pa imaš! (Proti priklatu, nastirno.) Lisika! Kje potajnaš?

Potrč, J.: Kreflova kmetija, inv. št. 0304420, sig.: Š 6481-7

Med vojno nastala drama Lacko in Krefli, ki ni bila več zasnovana izključno na socialni tematiki. Poudarek je na problemih, ki jih je prinesla vojna, nemška okupacija ter problem obstoja slovenskega človeka na svoji zemlji. Dogajanje v drami je dvojno, Lackovo in Kreflovo in se med seboj prepletata. Motiv za pisanje te drame je bilo osebno poznanstvo z Jožetom Lackom. Seznanila sta se na sestankih socialdemokratske stranke Svoboda, na katerih je o kmetiskih težavah spregovoril tudi kmet Jože Lacko. Pri Svobodi so organizirali predavanja, kjer so poleg dr. Jožeta Potrča govorili še Ivan Bratko, Dušan Kveder, Tone Žnidarič in nekateri drugi.

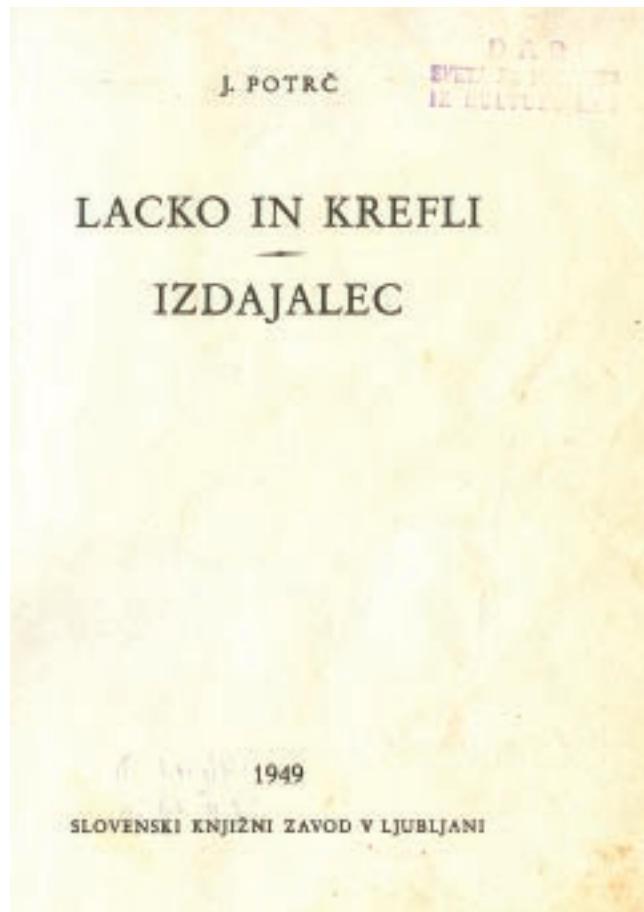
Tretja drama o Kreflih je nastala po vojni. Osrednja problematika je bila zadružništvo. Prikazal je idejno nasprotje med gruntarji in bajtarji. Družbene razmere so krenile v smer, kjer za Krefle ni bilo več prostora v družbi. Snov za tretjo dramo je črpal iz poznavanja razmer po naših vaseh, ki jih je obiskoval kot reporter dnevnikov.

Trilogija o Kreflih je kot celota izšla 1968 leta. Z njo se je Potrč uvrstil med vodilne slovenske dramatike realistične smeri.

Med okupacijo je leta 1944 napisal aktualni dramski prizor Izdajalec.

Po dvajsetletnem presledku pa še dramo iz meščanskega okolja v treh dejanjih Na hudi dan si vedno sam.

Roman Na kmetih je vrhunec in prelomnica v Potrčevem pisateljevanju. Prvič je bil objavljen leta 1954. Po romanu je bil 1970. leta izdelan scenarij za film, poimenovan Rdeče klasje. Roman je sprožil različne, tudi odklonilne odmeve. Leto kasneje je zaradi »literarnih kvalitet pripovedi, zaradi stilnih in kompozicijskih odlik«, prejel zanj Prešernovo nagrado.

*Potrč, Ivan: Lacko in Krefli, 1949,
inv. št.0204641, sig.: Š 6481/21*

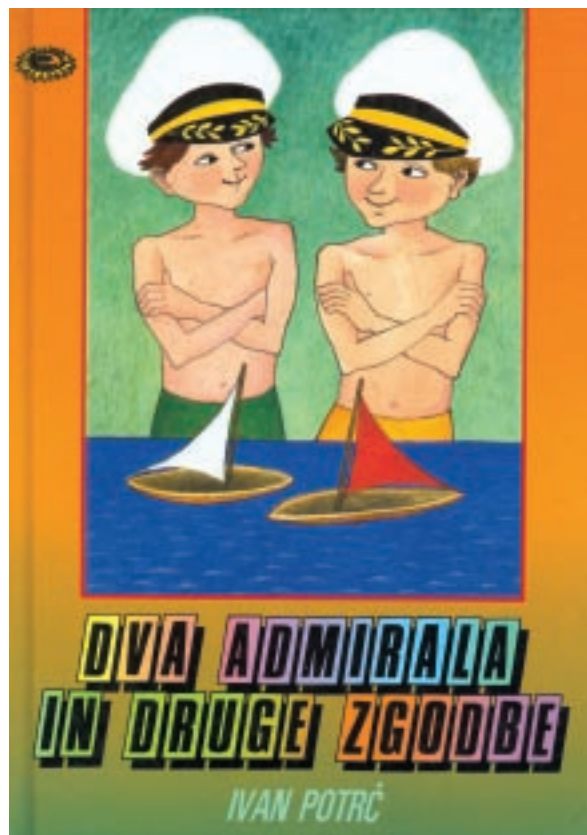
Ivan Potrč je napisal nekaj povesti za mladino – Pravljice o Vanču, ki jih je posvetil prvo-rojencu, Zébe in še nekaj takih o živalih. Dva admirala in druge zgodbe so izšle malo pred njegovo smrtjo.

Potrč, Ivan: Pravljica o Vanču, inv. št. S 0214564, sig.: II 2077

*Potrč, Ivan: Zébe in še nekaj takih o živalih,
inv. št. S 0125236, sig.: 19446*

*Potrč, Ivan: Dva admirala in druge zgodbe,
inv. št. 5003240, sig.: 32302*

Kot scenarist je Potrč sodeloval pri filmih Svet na Kajžarju (1952) in Pastirci (1973) ter Ko zorijo jagode (1978).

Zadnji njegov roman *Tesnoba* je izšel leta 1991.

Pod uredništvom Frančka Bohanca je izšlo v letih 1970 in 1976 Potrčevo izbrano delo I in II, leta 1983 pa Izbrano delo Ivana Potrča v štirih zvezkih pod uredništvom Ivana Potrča in Frančka Bohanca.

Kot je zapisal Mitja Mejak v predgovoru ob izdaji Potrčevega dela *Nesmilečno življenje* leta 1965:

»Potrč kmeta natanko pozna: njegovo miselnost, čustvovanje, delo, pa tudi njegove vsakdanje navade, tako da so teksti o njem kot mozaik sestavljeni iz nadvse pristnih nadrobnihih opisov kmečkega življenja. Še več: Potrč kmeta tudi intimno razume, spoštuje in notranje živi z njim, tako da je razdalja med pisateljem in junakom skoraj nezatna. Kočarji, kopači, viničarji, pa tudi gruntarji, zakaj Potrč v opisovanju kmečkega sveta ni enostranski, niso romantično ali naturalistično upodobljeni, ampak so naravni in resni ljudje... To so predvsem kmetje s Ptujkega polja in Slovenskih goric, pisateljevi bližnji rojaki, ki so v Potrču, tako kot koroški v Prežihu, prekmurski v Mišku Kranjcu ali tolminski v Cirilu Kosmaču, da omenim samo nekatere Potrčeve sodobnike in pisateljske somišljenike, našli svojega epika.«

Naša knjižnica se je v letu 1993 (z Odločbo, št. 612-3/93-13, z dne 5. 10. 1993, objavljeno v Uradnem Vestniku občine Ormož in Ptuj, št. 27/93), ko je pisatelj umrl, po njem poimenovala, zato ima Ivan Potrč za nas poseben pomen.

Doživetje rodne pokrajine, okolice, kjer je prevladoval siromašni kmečki proletariat v veliki materialni in duhovni stiski, boje za vsakdanje preživetje, lastno doživetje trdega kmečkega dela in vse krivice, so oblikovale značaj pisatelja Ivana Potrča in močno vplivale na njegovo literarno delo. Mladostna spoznanja so postala temelj njegovega pisateljevanja, lastna življenjska občutja so prisotna v njegovem delu in mu dajejo pečat izrazite izpovednosti. Njegova pisateljska pot je potekala dosledno vzporedno z življenjsko. Pred vojno so nastajale realistične novele kmečkih proletarcev s Ptujkega polja, s Pohorja, Slovenskih goric in Haloz. Med vojno je nastala pretresljiva taboriščna novela *Podoba Slave Klavore*, povojna tema pa družbeni in moralni spopadi na vasi v delu *Svet na Kajžarju* in v najboljšežnejšem romanu *Na kmetih*. Z delom *Zločin* je posegel v zgodovino Komunistične partije. Z novelo *Na verne duše* in z drugimi pa se je povrnil k svoji mladosti, med svoje ljudi, k prvinam, ki jim je bil kot pisatelj zvest vse življenje in so izoblikovali njegov življenjski in umetniški slog, porojen iz upora zoper »nesmilečno življenje«.

SKUPŠČINA OBČINE
P T U J

Na podlagi 8. in 13. člena Zakona o zavodih (Uradni list RS, št. 12/91) ter 2. člena Odloka o pristojnosti zborov Skupščine občine Ptuj (Uradni vestnik občin Ormož in Ptuj, št. 4/90, 25/90, 32/92 in 1/93) je Skupščina občine Ptuj na skupni seji Zbora združenega dela, Zbora krajevnih skupnosti in Družbenopolitičnega zbora, dne 5. oktobra 1993, sprejela

O D L O Č B O

O SPREMEMBI ODLOČBE O USTANOVITVI LJUDSKE IN ŠTUDIJSKE
KNJIŽNICE PTUJ

1.

2. člen Odločbe Občinskega ljudskega odbora Ptuj številka OI/1-10435/1-5B z dne 27. decembra 1978 o ukinitvi Mestne knjižnice in čitalnice Ptuj ter študijske knjižnice Ptuj in ustanovitvi "Ljudske in študijske knjižnice Ptuj" se spremeni tako, da se ime zavoda glasi: "KNJIŽNICA IVANA POTRČA PTUJ".

2.

Ta odločba se objavi v Uradnem vestniku občin Ormož in Ptuj.

Številka: 612-3/93-13

Datum: 5/10-1993

Predsednik

Skupščine občine Ptuj

Volter RAJHER

IZBOR LITERATURE:

1. BESEDA, Revija za književnost in kulturo, Letn. 3, št. 1, 1954
2. BOHANEČ, Franček: Portret Ivana Potrča, literarno zgodovinski oris, Ljubljana, Viharnik, 2002, 176 str.
3. JANEŽ, Stanko: Zgodovina slovenske književnosti, Maribor, Obzorja, 1957, 749 str.
4. KOBLAR, France: Slovenska dramatika, Ljubljana, Slovenska matica, 1973, zv. 2, 250 str.
5. MEJAK, Mitja: Sprema beseda V: Potrč, Ivan: Nesmilečno življenje, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1965, str. 221-226
6. POTRČ, Ivan: Ivan Potrč, ob 90-letnici rojstva in 10-letnici smrti, Ljubljana, DZS, 2003, 442 str.
7. ROJIC, Vida: Dušan Kveder Tomaž, Maribor, Obzorja, 1976, 389 str.
8. ROJIC, Vida: Ptuj v boju za lepše dni, Ptuj, Občinski odbor Zveze borcev NOV, 1960, 122 str.
9. SLOVENSKA književnost, Ljubljana, Cankarjeva založba, 1996, zv. 1, 572 str.
10. SLOVENSKA književnost, Ljubljana, Slovenska matica, 1967, zv. 2, 452 str.
11. 60 let ptujske gimnazije, 1869-1929, Ptuj, Gimnazijsko podporno društvo v Ptuj, 1929, 56 str.
12. 52. IZVESTJE državne realne gimnazije kraljeviča Andreja v Ptuj, za šolsko leto 1929-1930, Ptuj, Ptujška tiskarna R.Z.Z.O.Z., 1930, 33 str.
13. 53. IZVESTJE državne realne gimnazije kraljeviča Andreja v Ptuj, za šolsko leto 1930-1931, Ptuj, Ptujška tiskarna R.Z.Z.O.Z., 1931, 31 str.
14. 54. IZVESTJE državne realne gimnazije kraljeviča Andreja v Ptuj, za šolsko leto 1931-1932, Ptuj, Tiskarna V. Blanke, 1932, 48 str.
15. 55. IZVESTJE državne realne gimnazije kraljeviča Andreja v Ptuj, za šolsko leto 1932-1933, Ptuj, V. Blanke, 1933, 52 str.
16. VARL, Francka: Naši književniki in njihova dela, pomožni učbenik za pouk jugoslovanskih književnosti v osnovnih in poklicnih šolah, Maribor, Obzorja, 1964, 159 str.
17. ŽEBOVEC, Marjeta: Slovenski književniki, rojeni od leta 1900 do 1919, V Ljubljani, Karantanija, 2006, 254 str.

ZAPUŠČINA IVANA POTRČA V PTUJSKI KNJIŽNICI

POVZETEK

Zapuščina Ivana Potrča je posebna zbirka v Domoznanskem oddelku, pridobljena kot dar konec prejšnjega stoletja. To je del Potrčeve zasebne knjižnice, ki jo je podarila njegova soproga Branka Jurca, predal pa sin Matjaž Potrč. Knjižnično gradivo je po znanstvenih disciplinah prvi uredil višji bibliotekar Jakob Emeršič, v letih 2001-2003 pa je bilo gradivo ročno vpisano v inventarno knjigo. Knjige so opremljene s posebnim žigom: Knjižnica Ivana Potrča Ptuj – Ivan Potrč. V letu 2007 je bila zbirka obdelana v sistemu COBISS po bibliografskih pravilih katalogiziranja in s tem vidna in dostopna slovenski javnosti. Zbirka obsega poleg domače literature, ki je najštevilčnejša, tudi pestro izbiro tujejezične literature. Zastopane so vse zvrsti leposlovja in vse znanstvene discipline. Mnoge knjige so opremljene s posvetili avtorjev. Zbirka je postavljena v drugem nadstropju knjižnice, v prostorih čitalnice. Umeščena je na police, ki so zastekljene in zaklenjene. Dostopna je za študente in druge uporabnike za nadaljnje proučevanje.

IVAN POTRČ (1913-1993)

Rodil se je 1. januarja 1913 v Štukih pri Ptuju v kajžarski družini, ki je živela od srednje velikega grunta in mlina ob Grajeni. Trdo življenje na kmetiji ni prizanašalo niti mlademu Ivanu. Že kot otrok je moral poprijeti za vsa težka opravila na kmetiji. Seznanil se je s težkim življenjem v Halozah, Slovenskih goricah in Ptujskem polju, kjer so naši ljudje garali za zemljiško, zlasti nemško gospodo. Težko življenje, prihajajoči hitlerizem ter nespoštovanje malega človeka so vplivali na mladega Ivana. Upanje v boljšo prihodnost je videl v ideji komunizma, zato se je kot dijak pridružil ptujski partijski organizaciji. Politično delovanje oblastem ni ostalo skrito. Zaradi komunističnega delovanja je bil obsojen na enajst mesecev zaporne kazni. Bil je izključen iz gimnazije, ki jo je kasneje končal kot privatist. V začetku vojne ga je gestapo aretiral in odpeljal v koncentracijsko taborišče Mauthausen. Leta 1943 se je vrnil v domovino in se pridružil partizanom.

Ivan Potrč je s svojim literarnim delom postal utemeljitelj socialnega realizma, značilnega za severovzhodno Slovenijo. Človeško in osebnostno so ga zaznamovali življenje v domačem okolju ter napredne ideje, ki jim je bil ves čas zvest. Vse to je bila snov za njegovo literarno ustvarjanje.

Ivan Potrč je dvakrat prejel Prešernovo nagrado, leta 1947 za dramsko stvaritev Kreflova kmetija in leta 1955 za roman Na kmetih. Od leta 1977 je bil član Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Naša knjižnica se je v letu 1993, ko je pisatelj umrl, po njem poimenovala, zato ima Ivan Potrč za nas še poseben pomen.

THE LEGACY OF IVAN POTRČ IN THE IVAN POTRČ PUBLIC LIBRARY IN PTUJ

SUMMARY

The legacy of Ivan Potrč is a special books' collection exhibited in the Local Area Library Department of the Ivan Potrč Public Library, which was donated to the library at the end of the 19th century. The collection presents a part of Potrč's private library, gifted to the Ptuj Library by his wife Branka Jurca and handed over by his son Matjaž Potrč. The library material was firstly organized by scientific disciplines by a senior librarian Jakob Emeršič, and between 2001-2003 it was recorded in the inventory records in handwriting. All books are equipped with a special stamp: Ivan Potrč Public Library – Ivan Potrč. In 2007, the collection has been processed in the COBISS system, according to the bibliographical rules of cataloguing and has thus been made accessible to the Slovene public. The collection comprises of different kinds of literary works and scientific disciplines, among which there is a large number of Slovene literary works, and some of the works written in different foreign languages. Several of the literary pieces contain the dedications of their authors. The book collection has been set up on the second floor of the Ivan Potrč Public Library, in the reading sections, and is on display on glazed shelves under lock. It is accessible to the students and other members of the library for further studies.

IVAN POTRČ (1913-1993)

Ivan Potrč was born on 1st January 1913 in Štuki near Ptuj into a family of cottagers, who lived on a middle-sized piece of land and a mill by the Grajena river. At the time, children were also involved in the hard work on the farm, and Ivan was no exception. Since his early age, he worked hard at the farm and was thus well acquainted with the hard life in Haloze, Slovenske Gorice and in the Ptujsko polje field, where the local people laboured for the, mainly German, feudal lords. A constant struggle for survival, the upcoming Hitler's regime and the lack of respect of a little man had a great impact on young Ivan. He saw a speck of hope in the ideology of the Communism, so he joined the Ptuj Communist Party Organisation already as a pupil. His political activity did not remain a secret to the present Slovenian government. Due to his participation in the communist movement, he was sentenced to 11 months of imprisonment. He was expelled from the grammar school, which he later finished by the help of private tutorship. In the beginning of World War II, he was arrested by the Gestapo and was taken to the Matthausen Concentration Camp from which he returned in 1943 and then joined the Slovenian Partisan Movement.

His literary works reflect the ideas of social realism, which makes Ivan Potrč the defender of the Social Realistic literary movement, which was typical of the north-eastern part of Slovenia. Life in the local environment and the futuristic ideas to which he always remained faithful, influenced him greatly, and also presented a source of the ideas for material for his literary activity.

Ivan Potrč was awarded the distinguished Prešernova nagrada award for his literary work twice, first in 1947 for his play Kreflova kmetija (Krefl's Farm), and also in 1955 for his novel Na Kmetih (On a Farm). Since 1977 he was a member of the Slovenian Academy of Sciences and Arts.

The Ptuj Public Library was named after Ivan Potrč in 1993, after the writer's death, and since then, Ivan Potrč is a person of special significance for the people of Ptuj.

DER NACHLASS VON IVAN POTRČ IN DER PETTAUER BIBLIOTHEK

ZUSAMMENFASSUNG

Der Nachlass von Ivan Potrč ist eine spezielle Büchersammlung in der Heimatkundenabteilung der Bibliothek, die Ende des vorigen Jahrhunderts als Buchspende erworben wurde. Diese Buchspende stellt nur einen Teil der damaligen Privatbibliothek von Ivan Potrč dar, die von seiner Ehegatin Branka Jurca geschenkt und seitens des Sohnes Matjaž Potrč an die Bibliothek übergeben wurde. Diese Bibliotheksammlung wurde zum ersten Mal gemäss wissenschaftlichen Disziplinen vom Hochschulbibliothekar Jakob Emeršič geordnet und in den Jahren 2001-2003 manuell in das Inventarverzeichnis eingetragen. Alle Bücher sind mit einem Sonderstempel – Knjižnica Ivana Potrča – Ivan Potrč – versehen. Im Jahr 2007 wurde die Sammlung im COBISS-System gemäss bibliographischen Katalogisierungsvorschriften bearbeitet und so für die slowenische Öffentlichkeit sichtbar und zugänglich gemacht. Diese Sammlung umfasst neben den zahlreichen Exemplaren der einheimischen auch eine bunte Auswahl der fremdsprachigen Literatur. Es sind alle Gattungsarten der Belletristik und alle wissenschaftlichen Disziplinen vorhanden, zahlreiche Bücher sind auch mit Autorenwidmungen versehen. Die Sammlung selbst befindet sich hinter verglasten und mit Schlössern versehenen Regalschränken im Lesesaal der Bibliothek und ist dadurch für Studenten und andere Bibliothekbenutzer für Forschungsarbeiten zugänglich gemacht worden.

IVAN POTRČ (1913 – 1993)

Ivan Potrč wurde am 1. Januar 1913 in Štuki bei Ptuj in einer Häuslerfamilie geboren. Die Familie verdiente sich ihren Lebensunterhalt am einen mittelgrossen Hof und einer Mühle am Grajena-Bach. Das harte Leben auf dem Hofe verschonte auch den jungen Ivan nicht und er musste schon als Kind schwerere Arbeiten auf dem Hof verrichten. Er lernte das schwere Leben in Haloze, Slovenske gorice und Ptujsko polje kennen, wo die Menschen für ihr tägliches Brot bei den deutschen Grundbesitzern schufteten mussten. Das harte Leben der Menschen, die aufkommende Hitlerzeit, die Respektlosigkeit gegenüber dem kleinen Menschen – das alles hatte einen großen Einfluss auf den jungen Ivan. Er sah die Hoffnung auf eine bessere Zukunft in den Ideen des Kommunismus und schloss sich deswegen als Schüler der Pettauer Parteiorganisation an. Sein politisches Wirken blieb den Behörden nicht unbemerkt und er wurde deswegen auf elf Monate Haft verurteilt. Er wurde vom Gymnasium verwiesen, das er aber später als Privatperson absolvierte. Am Anfang des Krieges wurde er von der Gestapo verhaftet und in das Konzentrationslager Mauthausen deportiert. 1943 kehrte er in die Heimat zurück und schloss sich den Partisanen an.

Mit seinem literarischen Wirken wurde er zum Gründer des sozialen Realismus - charakteristisch für nordosten Sloweniens. Das heimische Leben und fortschrittliche Ideen, denen er immer treu geblieben ist, prägten seine menschliche und persönliche Lebensauffassung, aus der er den Stoff für sein literarisches Wirken schöpfte.

Ivan Potrč wurde zweimal mit dem Prešern-Literaturpreis geehrt, 1947 für sein Drama *Kreflova kmetija* und 1955 für den Roman *Na kmetih*. Seit 1977 war er Mitglied der Slowenischen Akademie für Wissenschaften und Kunst (SAZU).

Unsere Bibliothek trägt seit 1993, als Ivan Potrč starb, zum Gedenken an seine Größe als Mensch und literarischen Schöpfer, mit Stolz seinen Namen.

Izdajo publikacije so podprli

Potrč

